istanbul enstitüsü

EYLÜL 2014

HİZMET GÖNÜLLÜLERİNİN PERSPEKTİFİNDEN

Hizmet Medyasında Kürt Sorununun Görünümü

TESPİTLER-ÖNERİLER

ŞEREF KAVAK

DEMOKRATİKLEŞME VE İYİ YÖNETİŞİM MERKEZİ

istanbul
enstitüsü

HİZMET GÖNÜLLÜLERİNİN PERSPEKTİFİNDEN

Hizmet Medyasında Kürt Sorununun Görünümü

TESPİTLER-ÖNERİLER

Şeref Kavak

DEMOKRATİKLEŞME VE İYİ YÖNETİŞİM MERKEZİ

İstanbul Enstitüsü
İstanbul Enstitüsü toplumsal, iktisadi ve siyasal alanlarda yenilikçi bilgi ve fikirler üretmek amacıyla yüksek kaliteli, nesnel ve derinlemesine analizler yapma hedefiyle kurulmuştur. Amacımız bu bilgi ve fikirler ışığında müreffeh, barış dolu bir dünya için en güvenilir ve uygulanabilir analizleri karar vericilerin kullanımına ve kamuoyunun hizmetine sunmaktır.

Hizmet Gönüllülerinin Perspektifinden Hizmet Medyasında Kürt Sorununun Görünümü Tespitler-Öneriler

iSTANBUL ENSTiTÜSÜ
İstanbul Toplum Siyaset ve Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü
Tophanelioğlu Caddesi, Aygün Sokak
Altunizade Plaza No:4 Zeminkat A
Altunizade/ Üsküdar/ İSTANBUL, TÜRKİYE

Yazar: Şeref Kavak

İstanbul Enstitüsü Yayınları
Birinci Basım: Eylül 2014
Copyright © Eylül 2014

Tüm hakları saklıdır. İstanbul Enstitüsü izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve İstanbul Enstitüsü'nün kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

İÇİNDEKİLER

Takdim	6
Yönetici Özeti	10
Tespit ve Eleştiriler	12
Milliyetçilik	12
İç ve Dış Siyaset	15
Kültür ve Sosyoloji	18
Sonuç ve Öneriler	20
EK-1 Raporun İstisnai Önemi	26
EK-2 Rapora Dair Bazı Kaygılar ve Katkılar	32
EK-3 Fethullah Gülen'in Rudaw Gazetesi'ne Verdiği Röportaj	38

Takdim

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde sosyal ve siyasal anlamda sürekli gündemin üst sıralarında olan, bugünün diliyle de "Çözüm Süreci" olarak bilinen sürecin merkezindeki Kürtler hakkında literatürde çeşitli çalışmalar ve değerlendirmeler mevcuttur. Siyasi özerklik hatta federasyon taleplerinden, kültürel değerlerinin tanınmasına kadar geniş bir yelpaze içinde kodlanabilecek bir aralıkta türlü biçimlerde mücadele veren Kürtlerin insan hakları ve hukuk çerçevesinde gündeme getirilen talepleri Cumhuriyet tarihinin en somut ve canlı sosyo-politik realitelerinden birisi olarak karşımızda durmaktadır.

Hizmet Hareketi çok sesli ve çoğulcu toplumsal söylemiyle bünyesinde farklı etnik, kültürel ve felsefi gelenekten gelen insanları toplamayı başarmıştır. Uzun yıllar Türkiye toplumunda ve siyasetinde 'öteki' muamelesine maruz kalmış en geniş toplumsal kesim olan Kürtler de Hizmet Hareketi içinde kendilerine yer bulmuş ve Hizmet faaliyetlerinde en aktif şekilde görev almışlardır. Bununla birlikte "Hizmet Hareketi'ne yakın medya"da (rapor boyunca bu ifade yerine kolaylık açısından Hizmet medyası ifadesi kullanılacaktır) Kürt sorunuyla ilgili yaygın bir şekilde kullanılan bazı tasvir ve söylemler başta Hizmet Hareketi içerisinde olmak üzere önemli eleştirilere konu olmaktadır.

Fethullah Gülen Hocaefendi'nin, Erbil'de Kürtçe yayımlanan Rudaw Gazetesi'ne verdiği bir röportajdaki[1] "İnsanların hakları ve hürriyetleri; kimsenin, hiçbir gücün onlara bahşedeceği ve dolayısıyla başkalarından beklenecek şeyler değildir" ifadesinde de görüldüğü gibi Gülen, Kürt sorunu konusunda insan hakları merkezli net bir duruş sergilemektedir. Öte yandan Gülen'in ilham aldığı, çoğulcu ve özgürlükçü felsefesi ile öne çıkmış Bediüzzaman Said Nursi bir Kürt'tür ve bunu eserlerinde sıklıkla dile getirir. Gülen ve Hizmet Hareketi'ni temsil eden birçok insanın konuya ilişkin tüm yapıcı söylemlerine rağmen Hizmet medyasında ve Hizmet'e yakın kişilerin sosyal medya hesaplarında ortaya konan bazı düşünce ve üsluplar Hizmet'e mal edilerek tenkit konusu yapılmaktadır. Medyadaki bir yazar veya konuşmacının dili ve üslubu, Gülen'in yanı sıra Hizmet Hareketi kurum ve gönüllüleri için hak etmedikleri bir yük haline dönüşebilmektedir. Bu eleştirilerden yola çıkarak Hizmet Hareketi medyasında ortaya konan Kürt söylemine dair nitelikli bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

[1] Bk. EK-3, "Fethullah Gülen'in Rudaw Gazetesine Verdiği Röportaj"

Bu çalışmada, Kürt sorunuyla doğrudan ilgilenen Hizmet Hareketi gönüllüsü akademisyen, gazeteci, televizyoncu, lisans/doktora öğrencisi ya da sivil toplum aktivisti 16 kişinin konuya ilişkin gözlem, fikir, eleştiri ve önerileri yazılı olarak derlenmiş, tasnif edilmiş ve ana başlıklar halinde sıralanmıştır. Dolayısıyla çalışmada yer verilen görüş ve öneriler İstanbul Enstitüsü veya Hizmet Hareketi'nin kurumsal görüş ve duruşu olmayıp katılımcıların düşünce ve ortak aklının bir ürünüdür. Amaçlanan, Hizmet medyasının Kürt konusundaki söylemine dair içeriden bir bakış ve özeleştiri getirilerek konunun hem Hizmet Hareketi içinde hem de dışında yapıcı ve nesnel bir şekilde tartışmaya açılmasıdır.

Bu rapor bir Kürt meselesi tanımı, teşhisi, tedavisi ya da Hizmet'in Kürt meselesine yönelik tavrını konu etmemektedir. Rapor sadece ve sadece Hizmet medyasında Kürt meselesinin ele alınışını irdelemektedir.

Konuyla ilgili Hizmet medyasına yönelik eleştiriler bir süredir zaten yapılmaktadır. Bunların bir kısmının haksız, aleyhte tarafgir, abartılı ve yanlış bilgiye dayalı olduğu düşünülmekte ve ayrı bir çalışmada analiz edilmesi gerekmektedir. Yalnız bu eleştirilerden objektif, haklı, abartısız ve doğru bilgiye dayanan bazı tespitlerle Hizmet gönüllüsü olan bu 16 kişinin dile getirdiği görüş ve eleştirilerin bir kısmının örtüştüğünün de altı çizilmelidir. Bu noktadan hareketle samimiyet, iyi niyet ve bir özeleştiri mahiyetindeki bu çalışmanın hem Hizmet medyasına hem de Hizmet gönüllülerine ışık tutacağı ümit edilmektedir. Çalışmanın bir devamı olarak Hizmet gönüllüsü akademisyen, gazeteci, medya yöneticisi-editörü, köşe yazarı, yapımcı, sivil toplum aktivisti olan katılımcıların genişletilerek buradaki tespit ve önerilerin bir atölye çalışmasıyla tartışmaya açılması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir. Hizmet Hareketi'nin, şeffaflık ilkesi gereği çalışmada gelinen noktanın kamuoyuyla paylaşılması ve tartışmanın bu vesileyle seviyeli ve yapıcı bir şekilde genişletilmesi faydalı görülmüştür.

Hizmet Hareketi, hareket kavramının da işaret ettiği üzere homojen bir oluşum değildir ve içinde her tür fikir yapısına sahip farklı etnik kökenlerden insanlar bulunmaktadır. Hizmet Hareketi denilince Şili'den Tayland'a, Çin'den Fil Dişi Sahillerine kadar bütün dünyada aynı anda var olan küresel bir sosyal olgu ile karşı karşıya olduğumuz akılda tutulmalıdır. Pek çok başka sosyolojik ve siyasi olayda olduğu gibi, Hizmet gönüllüleri, Kürt sorunu gibi Türkiye'nin en derin ve çetrefilli sorunlarından birisi hakkında da tek tip bir bakış açısına sahip değillerdir. Kürt sorunu gibi tarihi, sosyal ve güvenlikle alakalı bir çok boyutu olan son derece kompleks bir meselede Hizmet gibi büyük ve çoğulcu bir hareketin tek tip bir görüşü olması zaten düşünülemez.

Türkiye'nin genel toplumsal gelenekleri ve temayülleri ile direkt ilintili bir şekilde Hizmet Hareketi içerisinde "Türk kelimesini muhafaza etmeliyiz; içeriği daha kapsamlı olabilir ama Türk kelimesini tamamen bırakmak birçok açıdan sorunludur" ya da "Ulus-devletin 19. asırda kaldığı iddiası abartılıdır. Şu an Irak ve Suriye'nin ihtiyaç duyduğu şey milli devlet, yoksa ülke etnik ve dini gruplara bölünüyor" görüşünü paylaşan pek çok kişi bulunuyor. Hareket'in içinde "PKK bir terör örgütüdür ve devlet ateşkes ilan etmiş olsa bile terörden vazgeçmediği sürece finansal, ideolojik ve başka yönlerden bu örgütle mücadele etmelidir" diyen insanlar da bulunmaktadır. Bu sadece Hizmet ile ilgili bir durum değildir. Örneğin, Batı'da bu konuya ilgi duyan uzmanlardan "Stalinci bir yapıdaki PKK nasıl Kürtler için, Kürt coğrafyasındaki diğer etnik gruplardan gelen insanlar için ve Türkiye için ümit ışığı olur?" diyenler de var. Yine Hizmet gönüllülerinin pek çoğundan şunu da duymak mümkündür: "Evet Kürt meselesinde elbette demokrat ve özgürlükçü olalım ancak otoriter bir Kürt milliyetçisi yapı (devlet veya otonomi) kurmak isteyen bir yapı hakkında nasıl bir dile sahip olmalıyız?"

Bu raporda yapılmaya çalışılan bu girift mesele hakkında bazı konuları yeniden masaya yatırarak bir tartışma başlatma çabasıdır. Çözüm Süreci gibi muhataplarının bile her gün kamuoyu önünde birbirine zıt beyanlar verdiği bir konuda Hizmet gibi bir hareketin kesin reçeteler ortaya koyacağı iddiasında değiliz ve zaten belirttiğimiz üzere çalışmanın konusu bu değil. Maksadımız farklı seslerin duyulmasına ve tartışmanın zenginliğine katkıda bulunmaktır. Ne kadar çok özgür ve kritik seslerin duyulmasına aracı olursak o kadar sorunun çözümüne hizmet edeceğimizi umuyoruz.

Hizmet içerisinde "Kürt meselesinde güvenlikçi, milliyetçi ve kültürel hassasiyeti eksik perspektif ve söylemlerin Hizmet sosyolojisine hakim olduğu, bunda Hizmet medyasının da (hem aynı sosyolojiden beslendiği için ama aynı zamanda o sosyolojiyi de dili ile besleyerek) payı olduğu" kanaatinde olan pek çok Kürt ve Türk birey de vardır.

Hizmet medyasının Kürt meselesinde kullandığı dildeki sorunlu yönlerin –büyük ölçüde– Kürtlere değil, terörü bir siyasi mücadele aracı olarak benimsemiş olan Marksist-Leninist kökenli PKK'ya bakıştaki zorluklardan kaynaklandığı açıktır. Irak Kürdistanı'ndaki aktörlerle Hizmet Hareketi'nin çok güzel ilişki içinde olması, meselenin bir Kürt antipatisi ve bir tür ırkçılık olmadığının kanıtıdır.

Elinizdeki rapor, 16 Hizmet gönüllüsünün perspektifinden Hizmet medyasının Kürt sorunu konusunda kullandığı dile getirilen eleştirilere yoğunlaşmıştır. Yoksa "Dindar Kürtler, Araplar, Zazalar Kürt siyasal hareketinden memnun mu, endişeli mi? Eskiye göre bölge daha mı demokratik; ekonomisi, eğitimi daha mı iyiye gidiyor?" gibi sorulara cevap arayan çok farklı raporların yazılması gerektiği de gün gibi aşikârdır.

Rapora katkıda bulunan 16 Hizmet gönüllüsüne, bu katkıları tasnif eden, raporun yönetici özetine ve tavsiyeler kısmına son şeklini veren Sayın Şeref Kavak'a, Hizmet içinden olan ya da olmayan raporun önceki taslağına yorum ve eleştirileri ile katkıda bulunan herkese teşekkür ediyoruz.

İstanbul Enstitüsü olarak, raporun son taslağını, Hizmet Hareketi çevrelerindeki çoğulculuğun bu konudaki yansıması daha anlaşılır olarak ortaya çıksın diyerek kamuoyunda Hizmet Hareketi'ne sempatileri ile bilinen entelektüellerden ve Kürt konusuna değişik biçimlerde ilgi duymuş iki isme (Prof. Dr. Gökhan Bacık ve Doç. Dr. Mahmut Akpınar) yorumlattık ve eleştirilerini istedik. Onlara da teşekkür borçluyuz. Raporun peşinden kendilerinin değerlendirmelerini okuyabilirsiniz. Çalışmanın en sonuna da Fethullah Gülen'in Irak Kürdistanı'nda yayınlanan Rudaw gazetesine verdiği mülakatın tam metnini ekledik.

Sadece İslam dünyasında değil Batı dünyasında bile bir sosyal hareketin kendi eleştirisini cesaretle bir rapor olarak ortaya koymasının istisnai olduğunun da İstanbul Enstitüsü olarak kamuoyu tarafından algılanmasını beklemek bu raporun yayımlanmasının en önemli amaçlarından bir tanesidir.

İstanbul Enstitüsü

Yönetici Özeti

Bu rapor, Hizmet Hareketi içerisindeki gönüllülerden bazılarına 2014 Haziran-Ağustos ayları arasında, "Hizmet medyasında, Kürt meselesinde kullanılan dilin bir değerlendirmesini yapar mısınız?" açık uçlu sorusunun sorulması, kartopu tekniğiyle onların tavsiye ettiği başka kişilere de aynı sorunun e-mail üzerinden iletilmesi ve gelen dokümanların tarafımızca tasnif edilmesiyle oluşturuldu. Raporun ilk taslaklarında, somut kişi, kurum ve örnekler üzerinden çok daha fazla detay vardı, ancak gerek raporu daha kolay okunur kılmak gerek olayları kişiselleştirmeden davranış ve fikirlere yoğunlaşmak gayesiyle söz konusu detayları, raporun bu versiyonunda kaldırdık. Raporda dile getirilen görüşlerle ilgili pek çok örneği medyadan bulmak ve bu değerlendirmeleri delillendirmek mümkündür. Rapordaki bir kısım değerlendirme ve eleştirilerin, 2014 Haziran-Ağustos öncesi için geçerli olduğu ve günümüz itibariyle Hizmet medyasının kendini yenilemesi, farklı çevrelerce dile getirilen insaflı ve yapıcı eleştirilerin yanı sıra daha önce kendilerine nüshaları ulaştırılan raporumuzun ilk taslağına olumlu tepki verilmesi sonucunda artık geçerli olmadığı da görülecektir.

Çalışmadaki bulgular üç ana başlık altında aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Milliyetçilik: Hizmet Hareketi medyasındaki baskın dil, benzer birçok grupta olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu felsefesinin temelini oluşturan ulus-devlet söylemiyle benzerlikler göstermektedir. Kullanılan dilin devletçi bir bakışı yansıttığı kanaati yaygın olarak katılımcılar tarafından paylaşılmaktadır. Buna mukabil katılımcılar Hizmet Hareketi medyasında sıkça ortaya çıkan ve etnik Türk(çü)lüğü esas alan devletçi, güvenlikçi, aynı zamanda Türk milliyetçisi dilin terk edilmesi gereğine vurgu yapmaktadırlar.

PKK özelinden hareketle Kürtleri Zerdüştlükle (Zerdüşt olmanın negatif bir çerçevede sunulması da ayrı bir sorundur) eş değer tasvir eden bir dil, bilhassa dindar Kürtler tarafından yadırganmaktadır. Söz konusu yaklaşım sorunlu görülmekte, özellikle dini hassasiyeti olan Kürtler nezdinde Hizmet Hareketi'ne karşı husumete ve yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır. Hizmet Hareketi medyasının, "Türk İslam"ı şeklinde nitelenebilecek bir dili benimsediği sıkça iddia edilmektedir. Bu söylemden uzaklaşılması gerektiğinin de bu çalışmada altı çizilmektedir.

İç ve Dış Siyaset: Hizmet Hareketi medyasındaki bazı yayınlarda tekrarla dile getirilen "örgüt ülkeyi bölmeye çalışıyor" mealindeki yayınlar, Kürtler arasında tasvip edilmemektedir. Devletin bu klasik güvenlikçi dilinin terk edilerek Fethullah Gülen Hocaefendi'nin çerçevesini çizdiği şekilde Kürtlerin demokratik hak ve hürriyetlerine vurgu yapılması hem Hizmet felsefesiyle tutarlı olacak hem de toplumsal barışa katkı sağlayarak Türkiye'deki kutuplaşma sorununa bir parça merhem olacaktır.

Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin idaresindeki Irak Kürdistanı'nda ve Kuzey Suriye'de (Rojava) Kürt çoğunluğun siyaseten –gerek yerel gerek bölgesel ölçekte– görünür hale gelmesi hatta belirleyici unsur olma noktasına ilerlemesine mukabil, Hizmet Hareketi medyasınca kullanılan dil zaman zaman Türkçü ve güvenlikçi refleksleri yansıtmaktadır. Kürtlerin güven içinde, insanca ve özgür yaşama hakları göz ardı edilebilmektedir.

Bugün dünyanın birçok ülkesine açılmış ve bulunduğu her coğrafyanın insanını olduğu gibi kabul etmiş global bir Hareket'in medya organlarında kullanılan dil, zaman zaman Hareket'in küresel vizyonuyla tezat oluşturmaktadır. Bu noktada Hizmet medyası dilinin daha kapsayıcı ve yapıcı olması tavsiye edilmektedir.

Kültür ve Sosyoloji: Türkiye'den yayın yapan ilk ulusal ölçekli özel Kürtçe TV istasyonunu Hizmet Hareketi kurmuştur. Fakat Hareket'in ana görsel medyasında özellikle bazı dizilerdeki repliklerde Kürtlerin gerek üst perdeden bir dil kullanılarak tasvir edilmesi; gerek daha ehil, makbul bir kültür ve eğitim düzeyine çekilmesiyle Kürt meselesinin çözüleceği (sanki sorunun kaynağı devletin ceberutluğu değil de Kürtlerin kendisiymiş gibi) anlamına gelebilecek ifadeler ana tenkit unsurları olarak öne çıkmaktadır. Hizmet Hareketi medyasının bu anlamda oryantalist bir söyleme yenik düştüğü vurgulanmaktadır. Hatta zaman zaman Kemalist ideolojinin yedeğinde asimilasyoncu bir tutum takınıldığı iddiaları da seslendirilmektedir. Öneriler arasında Kürt yoğunluklu Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerimizde yerleşik nüfusun kültürüne yönelik kucaklayıcı TV programları, haber ve yazılar üretilmesi başta gelmektedir.

Yayınlanmakta olan çeşitli gezi programlarında, gerek ülke içi gerek ülke dışı Kürt toplulukların kültürlerinin daha doğru ve ön yargısız tanıtılabileceği düşünülmekte, aynı zamanda bu yönde bir yayın çizgisi ve dili tavsiye edilmektedir.

Tespit ve Eleştiriler

Bu kısımdaki maddeler, sadece çalışmamıza katkı veren 16 Hizmet gönüllüsünün tespit ve eleştirilerinin detaylarını içermektedir.

Milliyetçilik

1. Hizmet, Bosna'da Boşnaklaştı, Rusya'da Ruslaştı, Arnavutluk'ta Arnavutlaştı, Afrika'da zenci oldu fakat Kürdistan'da Kürt olamadı.

2. Hizmet'in Türk milliyetçisi şeklinde algılanan tavrı ve yaklaşımı, bölgede birçok önemli ve başarılı eğitim-öğretim projesine imza atan Hizmet Hareketi'ne yönelik antipatiye ve yanlış anlaşılmalara sebep olmaktadır.

3. Genelde Türkiye'nin dindar/muhafazakâr kesimi, özelde ise çoğu Hizmet Hareketi gönüllüsünün; devlet, ulus ve milliyetçilik kavramlarını 19. yüzyıl perspektifinde değerlendirdiği gözlemlenmektedir. Zamanın ruhuna uygun yeni bir yorum gerekmektedir.

4. Hizmet Hareketi medyası, genel olarak Kürt sorununa "hakkaniyet" çizgisinin ötesinde, bazı "milliyetçi" reflekslerle yaklaşmaktadır. Bu çerçevede "vatan", "millet", "bayrak" ve "asker" vurgusu haddinden fazla, aşırı bir şekilde yapılmaktadır. Bu tutum "ulusalcı" çizgiyle paralellik teşkil etmektedir.

5. On binlerin "devletin ihmali" veya "devlet içi odaklar"dan kaynaklı faili meçhul cinayetlerde katledildiği ya da hapsedildiği günlerin üzerinden 15 yıl bile geçmemişken Kürt coğrafyasında Hizmet Hareketi'nin "Türklükle özdeşleşen" bir devlet, toplum ve sivil toplum mekanizmasının taşıyıcısı gibi dışsal bir unsur olarak algılanması sorunu göz ardı edilmektedir.

6. Hizmet medyasında "bölündük, bölüneceğiz, bölünüyoruz" yorumları yoğun bir şekilde yer almaktadır. Bu yorumların Hizmet Hareketi'ne ve toplumsal huzur ve barışa bir katkısı olmadığı gibi aksine sadece seküler olanlarını değil dindar Kürtleri de Hareket'in temel felsefesi ve temsilcilerinden soğutmaktadır.

7. Medyada birçok konuda liberal bir tavır sergileyen Hizmet gönüllüsü yazar-çizer ve editörlerin aynı tavrı Kürt meselesinde yeterince göstermediği ve yoğun bir şekilde liberal olmayan bir milliyetçi, devletçi ve güvenlikçi dil kullanabildiği müşahede edilmektedir.

8. Çoğu kez farkında olmadan Türk milliyetçisi-devletçi duygu ve tepkiler Hizmet Hareketi'nin merkezindeki dini ve felsefi temellerin önüne geçebilmektedir.

Veya konuya göre konjonktürel bir yaklaşım ve tutucu bakış açıları ortaya çıkabilmektedir.

9. Hizmet'in gazetelerinde ve televizyonlarında ortaya koyulan "PKK imgesi"nin (dolaylı olarak bir şekilde de Kürt imgesinin) sosyolojik bir karşılığı bulunmadığı telakki edilmektedir.

10. Hizmet medyasında kullanılan dil zaman zaman esasen karşısında durduğu Kemalist otoriter tasavvurun ön kabullerini şevkle savunur bir şekil alabilmektedir.

11. Kürtlerin anadilde eğitim görmeleri ve yerel özerklik talepleri zaman zaman en büyük bela ve afetmiş gibi değerlendirilmekte ve bir tabuya dönüşebilmektedir.

12. On yıldan fazladır Irak Kürdistanı'na hizmet götüren ve 24 saat Kürtçe yayın yapan ilk Türkiye menşeli özel televizyon kanalına imza atan Hizmet Hareketi'nin medya temsilcilerinin güvenlikçi, ulusalcı ve milliyetçi bir dili ön plana çıkarmaları esasen bir irtifa kaybıdır.

13. Haberlerde hep "Türk Okulları" tabirinin kullanılması tepki çekebilmektedir.

Türkiye Okulları, Anadolu Okulları, Sevgi Okulları ya da Hizmet Okulları denmesi bu müessese-lere destek veren kitlenin çok kültürlülüğünü daha doğru yansıtabilir.

14. Yakın zamanda başlayan yüzleşme sürecine rağmen, Kürtlerin yaraları taze ve bölgede yaşanan köy yakma, işkence, kötü muamele uygulamaları hâlâ hafızalardayken; devleti, asker ve polis dâhil diğer kolluk güçlerini kutsayan bir dilin zaman zaman ağırlık kazanması rahatsızlık meydana getirmektedir.

Devletin bütün vatandaşlarına eşit mesafede hak, hukuk ve hizmet götürmesi gereken bir aygıt olduğu, hiçbir kurumun kutsal olmadığı, her biri içerisinde belirtilen suçlara bulaşmış unsurlar bulunabileceği gerçeği unutulmamalıdır.

15. Tüm dünyaya açılmış, çoğulculaşmış, kozmopolitleşmiş, uluslararası hukuk ve insan haklarını İslami değer ve hassasiyetlerle birlikte benimseyen Hizmet Hareketi medyasında söz Kürt konusuna geldiğinde klasik Türk sağcı, muhafazakâr, devletçi, güvenlikçi ve soğuk savaşçı refleksler ortaya çıkabilmektedir.

Bazı yayınlarda Kürtlerin "eğitim, ilgi ve şefkatle adam edilebilecek çocuklar" algısına yol açabilecek bir söylem kullanılması Türk okuyucu ve izleyicileri rahatsız etmese bile, Kürt vatandaşlarımızı yaralayabilen bir devletçiliğin yansıması olarak algılanmaktadır.

16. Özellikle yakın geçmişte Hizmet medyasında yayınlanan bazı diziler yanlış toplumsal algılara yol açmaktaydı. Örneğin Hareket'in, Kürtleri ayrıştırdığı ve hiçbir zaman kendi içlerinde birlikte hareket etmelerini istemediği şeklinde algılanabilmekteydi.

17. Yine bazı dizilerde PKK üyelerinin acımasız ve manevi değerlere düşman birtakım olumsuz "şeytani" vasıflarla karakterize edilmesi; bölgede bu örgüte sempatiyle bakan Kürtleri, kendi içlerinden veya akrabalarından PKK'ya mensup bireyler bulunan Kürt aileleri rencide edebilmektedir. Hizmet medyasında çözüm süreci çerçevesinde devletin dahi tedrici olarak terk ettiği propaganda diskurunu sürdürebildiği görülmektedir. Türkiye'de Kürt sorununun girift sosyolojik bir mesele olduğu, bütün PKK üye ve ailelerinin dinsiz, ateist vs. oldukları yönündeki iddiaların temelsiz olduğu, bu iddiaların Batı illerinde kabul görse bile Doğu illerimizde tepkiyle karşılanabildiği ve Hizmet'in esas gaye ve felsefesiyle çelişebildiği unutulmamalıdır.

18. Hizmet gönüllüleri arasında şöyle bir ön kabul yaygındır: "PKK'lı olan, ya da PKK'yı destekleyen ya da PKK'ya sempatiyle bakan kişi İslami hassasiyetlere sahip olamaz." Oysaki bölgede birçok 'dindar PKK'lı' vardır, bu durumun farkında olunması gerekir.

19. Kürt coğrafyasına, Türkiye'ye ve dünyaya eğitim, diyalog, yardım, bağış ve ticaret kanallarıyla hizmet etmeyi gaye edinen Hizmet gönüllülerini temsil eden medya kurumlarının bölge insanı gözünde "devletten daha devletçi" şeklinde algılanabilecek bir dil ve yaklaşıma yer vermesi Hareket'in inandırıcılığı ve güvenilirliğini zedeleyebilmekte, bu bölgedeki Hizmet

İç ve Dış Siyaset

1. Hizmet; farklı kimlik, milliyet ve etnik kökenden insanların ihlas ve uhuvvet (kardeşlik) düsturlarıyla örgülenmiş ortak gaye çerçevesinde bir araya geldiği küresel Gönüllüler Hareketi'dir. Başta Fethullah Gülen Hocaefendi olmak üzere Hizmet Hareketi'nin anadil gibi temel insan hak ve hürriyetleri ile çözüm süreci konusundaki yapıcı bakış açısı ve desteği, Kürtlerin Hizmet'e karşı olumsuz algısını kırabilecek kuvvettedir. Ancak bu yeterli değildir. Bu noktada Hizmet medyasına önemli görevler düşmektedir.

2. Hizmet medyasında yer verilen yayın, düşünce ve dilin Kürt vatandaşlarımız arasında ciddi rahatsızlık oluşturan unsurlar içerdiği belirtilmekte; bazı yayın ve yaklaşımların Hizmet felsefesinin "Zulüm; kim yaparsa yapsın, kime yapılırsa yapılsın zulümdür" düsturuyla örtüşmediği tespit edilmektedir. Örnek vermek gerekirse:

- Haberler incelendiğine "sözde Kürdistan", "terör örgütü elebaşı" ve "terör örgütü PKK'nın uzantısı olan PYD" gibi nitelemelerin çok sık kullanıldığı görülmektedir.

- "Özerklik kuruldu kurulacak", "sınırda PKK devleti tehlikesi" gibi -ecek, -acak'lı ifadelerin yanı sıra "iddia ediliyor" türünden kaynak gösterilmeden ortaya atılan yorum içerikli haberler tepki toplamaktadır.

- "Kürdistan" kelimesini kullanmaktan Hizmet medyası genelde kaçınmaktadır. "Irak Kürdistanı" ya da Irak Anayasasındaki ismiyle "Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi" yerine "Kuzey Irak" kullanımının tercih edilmesi problemli bir husustur.

- Haberlerin çoğunda aşırı düzeyde PKK antipatikliği ön plana çıkmaktadır. "Bebek katili Öcalan", "kanlı terör örgütü PKK" gibi tanımlamalar çoğu insanı rahatsız etmese bile Kürtleri ittiği bir gerçektir. Devlet kurum ve temsilcileri ile ana akım medyada artık bu dilin kullanılmadığı da belirtilmelidir. Habercilikte referans alınan Batılı kurumlar ve habercilik geleneği olan muteber yayın kurumlarında da "bebek katili" gibi ifadeler habercilik dili olarak görülmemekte, propaganda lisanı olarak addedilmektedir. Bu ifadelerin haberlerden çıkarılması ise PKK'nın yaptıklarının tasvip edildiği manasına gelmez.

- Asırlardır kimliği yok sayılan ve Hama'da katliama uğrayan Suriye Kürtlerinin Rojava'da özerk bir yönetim kurmalarına medyadaki bazı Hizmet gönüllülerinin neden karşı olduğu bilinmemektedir.

- Suriye'de Kürt kardeşlerimizin yaşadığı insanlık trajedisinden neredeyse hiç bahsedilmemektedir.

- Kürt meselesinin kaynağı olarak eğitimsizlik, cehalet, fakirlik gibi unsurlar ön plana çıkarılmaktadır. Bu unsurlarda haklılık payı olmakla birlikte, bölge insanına yönelik hak ve hukuk ihlallerine yeterince yer verilmemektedir. Örneğin Lice'de bayrak indirme olayı abartılarak verilirken aynı hassasiyet her gün bölgede ölen/öldürülen insana gösterilmemektedir.

- Geçmişte yayınlanan bazı dizilerde örgütün asker kılığında köy yaktığı gösterilmiştir. Oysaki 1980 darbesinden sonraki on yıllarda bölgede asker eliyle, devletin iradesiyle binlerce ev yakma ve köy boşaltmalar yaşanmıştır. Hal böyleyken dizilerde resmedilen durum yıllar boyu bölgede yapılan zulümleri bir meşrulaştırma çabası olarak algılanmaktadır.

3. Öte yandan, hükümetin son dönemde Hizmet Hareketi'ne karşı aldığı agresif tutumun Kürt vatandaşlarımız arasında Hizmet medyasında gerek çözüm süreci gerekse Kürt sorununa ilişkin bakış açısını etkilediği kanaatine yol açmaktadır. Örneğin:

- Bazı Kürtlerce, Hareket medyasının PKK ve Öcalan'la ilgili spekülasyonları gündemde tutarak AKP hükümetini zor durumda bırakmak istediği düşünülmektedir.

- Bugün itibariyle AKP ile yaşanan sıkıntılardan dolayı Hizmet medyası ekranlarında Kürt düşmanı algısı uyandıran, barışa ve kardeşliğe hizmet etmeyen bazı kişilerin sıkça yer bulduğu belirtilmektedir.

- Uludere (Roboski) hadisesi verilirken kullanılan haber dilinde hükümetle ilişkilerin bozulmasından sonra bir değişim görülmektedir. Yalnız bunun hükümetle bozulan ilişkilere verilen pragmatik bir karşılık mı yoksa gerçekten "devletçi" yaklaşımın terki mi olduğu belirsizdir.

4. Ana akım medyada çözüm sürecine karşı yeni bir yayın politikası ortaya koyulurken Hizmet medyasında net bir politika olmadığı gözlenmektedir. Hareket'e mensup bireylerin Hizmet medyasında yer verilen birçok görüş ve kişisel kanaati Hizmet'in genel yaklaşımı olarak algılanabildiği, öte yandan net olmayan yayın politikası sebebiyle Hareket gönüllüleri çözüm sürecine karşıymış gibi bir algının oluştuğu tespit edilmektedir. Örneğin:

- Bir şekilde lisede veya üniversitede Hizmet'le tanışan Kürt öğrenciler, Hareket'e gönül veren ve/veya Hizmet yurt ve müesseselerinde çalışan/kalan bazı Türk milliyetçisi öğrenci ve bireylerin Kürt meselesine ilişkin kişisel düşüncelerini çoğu zaman Hizmet'in genel görüşüymüş gibi algılayabilmektedir. Bu konulardaki kişisel ayrışma ve tartışmalardan dolayı çoğu Kürt genci yurtlardan ayrılmakta ve hayatı boyunca Hizmet'e, Hizmet felsefe ve kurumlarına karşı bir pozisyon alabilmektedir.

- Yakın döneme kadar Doğu'da dar gelirli insanların çocuklarını gönderdikleri okuma salonları bölgede Hizmet'e karşı olumlu bakışı geliştirmişti. Fakat önceleri "eğitim yuvaları" olarak nitelendirilen okuma salonları daha sonra "asimilasyon merkezleri" olarak görülmeye başlandı. Bu minvalde propagandalar özellikle bazı yayınlarda Batı illerinden Kurban Bayramlarında bölgeye yardım faaliyetleri için gelen Hizmet gönüllüleri ve müesseselerine "dağın önünü kesen kurumlar" gibi nitelemelerde bulunulması bu propagandalara malzeme sağlamıştır.

- Hizmet medyasında yer verilen bazı yayınların PKK ve HDP'nin yanı sıra bölgedeki Kürt muhafazakâr kesimini rahatsız ettiği düşünülmektedir.

- Hizmet'in içinde bulunduğu en zor günlerinde HDP'den, Türkiye'de demokrasinin gelişmesi adına sivil toplumu oluşturan tüm kesimler gibi Hizmet'in de devlet baskısından korunması gerektiğine dair görüşler de ortaya koyulduğu zaman zaman göz ardı edilebilmektedir.

Kültür ve Sosyoloji

1. Sosyolojik temeli olmayan hiçbir hareket varlığını sürdüremeyeceği gibi sosyolojik temelleri olan hiçbir sosyal hareket de toplumsal mühendislik strateji ve faaliyetleriyle yok edilememektedir. Bu gerçeklik Hizmet Hareketi kadar Kürt siyasal hareketi için de geçerlidir. Esasen PKK bu gerçeği çok net bir şekilde test etmiş ve etmektedir. Şüphesiz, "Kürt, PKK'dır" denilemez ama PKK'nın bir Kürt realitesi olduğu da unutulmaktadır. Her halükarda PKK, bu coğrafyanın temel bir gerçeği olarak karşımızda durmaktadır ve Kürtlerin büyük bir bölümü, PKK siyasetinin taleplerini kendi talebi olarak görmektedir. Hükümetin başlattığı ve bir devlet politikası halini alan "çözüm süreci" bu talepler doğrultusunda şekillenmektedir. Hizmet medyası sorunun sanki PKK ile başladığı şeklinde bir tarih ve sosyoloji okuması yaptığı izlenimi vermektedir. Oysaki örgütün adı PKK olmasaydı YKK, MKK olarak başka örgütler ortaya çıkacaktı. Sorun oldukça, sorunu temsil etmeye talip bir örgüt her zaman ortaya çıkacaktı.

2. "Çözüm Süreci"nde olduğumuz göz önünde bulundurulunca; dizilerde hâlâ çatışma, kahramanlık, hamaset dolu sahnelerin gösterilmesi ve Kürtleri temsil eden oyuncuların özellikle Kürtleri rencide edecek şekilde tasvir edilmesinin sürece bir fayda sağlamayacağı değerlendirilmektedir.

3. Öte yandan, Kürtlerle ilgili Hizmet medyasında yer verilen haberlerde ve çekilen dizilerde tasvir edilen Kürt olgusunun sosyolojik gerçeklikten uzak olduğu, şehirli ve de farklı sınıflara mensup çok çeşitli grupları barındıran heterojen çoğul bir halk olan Kürtlerin oldukları gibi yansıtılmadığı da düşünülmektedir. Kürtler genel itibariyle kaba konuşan, Türkçesi düzgün olmayan, sakallı, otoriter, şalvar giyen ve puşi takan bir topluluk olarak suni bir şekilde resmedilmektedir. Bu da Hizmet medyasında bölgenin ve sosyolojisinin yeterince bilinmediği ve/veya iyi analiz edilemediği, haberlerin masa başında yapıldığı, dizilerin suni ve varsayımsal senaryolara dayandığı izlenimini güçlendirmektedir.

4. PKK'ya ilişkin haber ve yayınlar da benzer bir PKK'lı stereotipi üzerinden şekillenmektedir. Özellikle bazı dizilerde dağda domuz yeme sahneleri ve Zerdüştlük propagandasının yanı sıra kirli, pasaklı ve kaba saba insanlar topluluğu sıkça karşımıza çıkmaktadır. Halbuki PKK içerisinde dağda namaz kılandan ateistine kadar her tür insan bulunduğu bir vakadır. PKK'lıların önyargılı tasviri, Kürtlerin önyargılı tasviriyle içi içe geçmekte ve bunun "klasik Türk milliyetçi bakış açısını" yansıttığı algısına yol açmaktadır.

5. Bazı yayınlarında kaba, didaktik ve oryantalist bir dil kullanıldığı değerlendirilmektedir. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında Yakup Kadri'nin Yaban romanında ortaya koyduğu karakterizasyonun bir benzeri diziler yoluyla yapılmaya çalışılıyormuş algısı hakimdir. Dizilerin "iyi" kahramanları, Yaban romanındaki Ahmet Cemil; Kürtler ise kendi haline bırakıldığında davulcuya kaçacak olan kız... Bu üst perdeden öğreten/gösteren, oryantalist özellikler taşıyan yayınlar ne Hizmet Hareketi'nin yaklaşımını yansıtmakta ne de sosyolojik gerçeklerle örtüşmektedir.

6. Sosyolojik olarak bu coğrafyada Kürtler ve Türklerin ayrıştırılmasının zor olduğu değerlendirilmektedir. Kürtler biraz Türk'tür, Türkler de biraz Kürt'tür. Öte yandan yerelde yönetim, özerklik ise teknik ve siyasi konular olup sağduyulu bir şekilde tartışılmayı hak etmektedir. Buna mukabil bu konuların Türkiye'nin ruhuna, mahremine yönelmiş gayriahlaki bir tehdit olduğu algısı zaman zaman yayın ve yazılarda ortaya çıkmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu kısımdaki maddeler, çalışmamıza katkı veren 16 Hizmet gönüllüsüne ilaveten, çalışmayı yayına hazırlayanın da önerilerini içermektedir. Önceki kısımlar, katkı veren kişilerin kendi fikir ve tespitlerini yansıtırken; bu kısım, yazarın da hemfikir olduğu maddelerden oluşmaktadır. Bu kısımda sadece Hizmet Hareketi'ne yakın medyaya değil, daha geniş çerçevede Hizmet Hareketi'ne de öneriler dile getirilmektedir.

1. Hizmet Hareketi'nin teorik ve felsefi çerçevesi ile Hizmet'e yakın medyanın pratikte verdiği fotoğraf net bir tutarlılık içerisinde gözükmemekte, hatta bazen çelişkili hususlar ön plana çıkabilmektedir.

2. Çözüm süreci, hükümetin siyasi bir irade ortaya koyarak devlet organları yoluyla müzakere ettiği bir sulh sürecidir. Hizmet Hareketi siyasi bir parti veya aktör olmadığından Hareket'in bu sürece yönelik aşırı tarafgir bir yaklaşım sergilemesi, sonuçlarına yönelik senaryolar üretmesi ve/veya süreci sabote edecek tavır ve davranışları tasvip etmesi mümkün değildir. Söz konusu sürecin kalıcı barışa dönüşmesi için Hizmet Hareketi olarak yapılabilecek destekleyici faaliyetler değerlendirilmelidir. Mesela, temel bir insan hakkı olan anadilde eğitim açıkça desteklenebilir. Kürtlerin yoğun olduğu bölgede 2. resmi dilin Kürtçe olmasına kategorik olarak karşı çıkılmaması ve konunun sağlıklı bir şekilde toplum tarafından her yönüyle tartışılmasına katkı vererek bu konudaki terörü ve şiddeti haklı göstermeye çalışmayan her görüşe açık, objektif bir platform imkânı sunulabilir.

3. Hizmet Hareketi gönüllüleri ve kurumlarının, Türkiye'nin yıllar boyu kanayan bir yarası olan Kürt sorununa yeni bir soluk, yapıcı bir yaklaşım getirmesi bu konuda kucaklayıcı bir dil geliştirmesi mümkündür ve gereklidir. Spesifik olarak:

- Türkiye çapında, hatta dünya genelinde (Hizmet'e ait) özel okullarda seçmeli Kürtçe dersleri verilmesi hem Kürtler hem de ülke barışı için faydalı olacaktır.

- Hizmet'te Kürtlerle ilgili yeni dil oluşturulmalıdır. Türkiye dışındaki kültürel faaliyetlerde Kürt kültürüne de vurgu yapılabilir, Türkiye dışındaki Hizmet kurumlarının etkinliklerinde tanınmış Kürt sanatçı ve düşünürlerinin de yer alması sağlanabilir. Hizmet gönüllülerinin Kürt sorununa yaklaşımı konferans ve seminerlerle birinci elden anlatılabilir.

- Avrupa'daki Kürtlere yönelik etkinlik ve çalışmalar artırılabilir. Buradaki kanaat önderleri Güneydoğu, Irak Kürdistan Bölgesi gibi yerlerdeki Türk ve Kürt toplulukların yaptığı faaliyetler hakkında bilgilendirilebilir.

- Güneydoğu ve diğer bölgelerdeki Kürt kanaat önderlerinin, Türkiye içinde ve dışındaki Türk ve Kürt topluluklarının yaptığı Hizmet faaliyetlerinden haberdar olmaları ve yerinde görmeleri yanlış anlaşılmaları ortadan kaldıracak ve ortak bir dil geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Irak Kürdistan Bölgesi'ndeki başarılı Hizmet Hareketi çalışmalarının özellikle Kürt kanaat önderleri tarafından tanınmasına yönelik faaliyetler artırılmalıdır.

4. Hizmet Hareketi, Türkiye'de Kürtçe eğitim veren özel okullar açmak için tüm şartları zorlamalıdır. Yönetmeliklerin henüz çıkarılmamış olması bir engel olarak görülse de hukuki yollarla gerekirse davalar açılarak bu hakkın tanınması için çalışılmalıdır. Hizmet medyası da bu konuyu takip etmelidir.

5. Benzer şekilde Fethullah Gülen Hocaefendi her fırsatta başta BM olmak üzere çok uluslu zeminlerde Türkiye'nin Kürtlerin meselelerinin temsilcisi olması gerektiğini nazara vermektedir. Bu konuda Hareket'in küresel kurumları uluslararası zeminlerde inisiyatif alabilir.

6. Medya üzerine yaptığı bir sohbette Fethullah Gülen Hocaefendi "Kürtleri üzecek yayınlar yapmamaya dikkat etmek gerekir" tavsiyesinde bulunmuştur. Bu genel bir ilke olarak benimsenmeli ve bu çerçevede bir yayın politikası belirlenmelidir.

7. Bu politika, Hocaefendi'nin ve Hareket'e gönül vermiş aydınların demokratik görüşleri ile diğer çoğulcu fikir ve görüşlerin özgürce tartışılarak tüm gönüllülere ve yurttaşlara yayılabildiği bir çizgide olmalıdır.

8. Hizmet medyası, Kürt meselelerini PKK ve Öcalan karşıtlığı üzerinden değil; demokratik haklar ve özgürlükler çerçevesinden ele almalıdır.

9. Medyada "süreci destekliyoruz" temalı yayınların yanında "ama her an bir maraza çıkacak, göreceksiniz" şeklinde bir alt okumaya yol açacak yayınlardan kaçınılmalıdır.

10. Hizmet medyası, Kürt meselesi konusunda milliyetçi ve güvenlikçi kodlarla hareket ediyor izlenimi vermeyi bırakmalıdır. Kürtlerin insani hak ve özgürlükleri üzerinden yeni bir söylem ve haber dili geliştirilmelidir. Özellikle:

- Hizmet medyası resmi ideolojik terminolojinin dışında alternatif bir sözlük oluşturmalıdır. Mesela, "Türk toplumu" yerine "Türkiye toplumu", "Türk kamuoyu" yerine "Türkiye kamuoyu" tabirleri kullanılabilir.

- Hizmet Hareketi'nin felsefesinde pan-Türkizm bulunmamaktadır. Dolayısıyla yayınlarda herhangi bir milliyet vurgusu yapılmasına ihtiyaç yoktur. Hakkaniyet çizgisinde, evrensel insani değerlere vurgu yapılmalıdır.

- Geçmişte devletin bölgede yaptığı zulümler hâlâ hafızalarda taze iken, yayınlarda polis ve askerin kutsal olduğu imajı çizilmesi gereksiz, yanlış ve faydasızdır. Özellikle Kürt temalı TV dizilerinde buna azami dikkat gösterilmelidir.

- Hizmet medyasının Anadolu insanına ait ortak değerleri "Türk" etiketiyle sunması yerinde olur. Bu durum başta Kürtler olmak üzere diğer etnik kimliğe mensup vatandaşlarımızı rahatsız edebilmektedir.

- Habercilik dilinde profesyonel ve nötr bir anlayış benimsenmeli, "bölücü başı", "terörist" gibi ifadelerden kaçınılmalıdır. Yapılan yayınlarda bir kitleyi ötekileştirmekten kaçınılması gerekmektedir. Çünkü hiçbir kitleye ötekileştirerek ulaşmak, onlarla bağ kurup diyalog ve kültürlerarası etkileşim imkânları yakalamak mümkün değildir.

- İçerik ve genel söylem oluşturma noktasında Kürtleri, Türkiye'nin parçası olmalarından dolayı değerli görme yaklaşımı terk edilmelidir. Kürt vatandaşlarımızın kendilerini istedikleri biçimde tanımlamalarına karşı çıkılmamalı, onları 'Kürt olarak' kendilerinden dolayı ve kendileri olarak takdir edilmeleri paradigması benimsenmelidir.

- Kürtler hakkında kullanılan tasvir ve ifadeler dikkatle seçilmelidir. Nefret içeren, rencide edici, sübjektif imalar bulunmadığından emin olunmalıdır.

- Bu çerçevede Hizmet medyasının yazı ve editör heyetlerinde Kürt çalışanlara daha çok yer verilmesine bilhassa özen gösterilmelidir. Kürt kökenli Hizmet gönüllüleri ve aydınlarının Kürt meselesi hakkında görüşlerini söylemesi için cesaretlendirilmesi ve kendilerine daha fazla platform sağlanması gerekmektedir (Aynı öneri Alevi meselesi için de geçerlidir).

- Öte yandan "Kürtler ile PKK'yı ayrı tutabilirsiniz ama PKK'yı yok sayarak veya yok etmek isteyerek Kürtlerle birlikte yaşama amacını gerçekleştiremezsiniz. PKK Kürt halkının bir parçasını temsil ediyor" eleştirisi üzerinde kafa yorulmalıdır.

11. Yapılan yayın ve haberlerde bölge ve Kürt insanına, sorunlarına, görüş ve düşüncelerine daha fazla ve nesnel bir şekilde yer verilmelidir. Spesifik olarak:

- Kürt siyasetçi, sivil toplum ve kanaat önderleriyle daha fazla röportaja yer verilmelidir. Batı'da Kürt barışı için çalışan birçok Türk ve uluslararası aydın da bu şekilde programlara/röportajlara davet edilmelidir.

- Hizmet kanallarında Türkiye'nin sorunlarının (Kürt, Alevi, azınlık, fakirlik, ayrımcılık, zulüm, işçi istismarı vs.) irdelendiği daha fazla program yayınlanması ve bunlar üzerinden tartışmalar, eleştiriler yapılarak çözüm önerileri üretilmesi faydalı olacaktır. Abant Platformu yıllardır bu konularda benzer çalışmalar yapmaktadır. Abant Platformu ruhlu programların sayısı artırılmalıdır.

- Yapılan programlarda Irak Kürdistan Bölgesi'nin hassasiyetleri dikkate alınmalıdır. "Kuzey Irak" yerine bölgenin resmi adı olan "Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi" ya da kısaca yaygın kamusal ve akademik adıyla "Irak Kürdistanı" ifadesini kullanmak uygun olacaktır.

- Rojava bölgesinde yaşanan trajedilerin Hizmet medyasında "olduğu gibi" yer alması beklenmektedir. Haber yapılırken Suriyeli Kürtleri yakinen tanıyan-bilen uzmanlara danışılabilir.

- Hizmet medyası çalışanları bölgeyi daha çok ziyaret etmelidir. Hizmet dışındaki yerel kişi, kurum ve kanallarla görüşmeli ve onları dinlemelidir.

- Hizmet medyasında Kürt kültür ve tarihinin öne çıktığı yerlerin tanıtımına öncelik verilebilir.

- Yerinden yönetim, özerklik gibi meseleler teknik ve siyasidir. Bu konularda Hizmet'te her tür düşünceye sahip insan olabilir. Hizmet medyasının da bu çoğulculuğu daha iyi yansıtması beklenmektedir.

12. Hizmet medyasında Kürtlerle alakalı dizi yayınlanmaktan artık vazgeçilmesi gerektiği düşünülmektedir. Doğu ve Güneydoğu temalı tüm dizilerin kaldırılması faydalı olacaktır.

13. Türk ve Kürt kökenli Hizmet katılımcıları arasında kültürel farkındalık ve karşılıklı anlayışa katkıda bulunabilecek değişim programları, seminerler, konferanslar gibi eğitim programları tertip edilmelidir.

14. Bu raporda ifade edilen değerlendirme ve önerilerin daha sağlıklı bir şekilde test edilebilmesi adına nitelikli anket çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Buna ek olarak niteliksel (kalitatif) çalışmaların, saha çalışmalarının yapılması; sözlü tarih, etnografi gibi toplumun, insanın ruhunu nüanslarıyla birlikte yansıtmaya çalışan metodlara da başvurulması faydalı olacaktır.

15. Böylesine hassas, hayati önem taşıyan; Türkiye'nin ve Orta Doğu'nun olduğu kadar Hizmet Hareketi'nin gelecekteki faaliyetlerini de ciddi oranda etkileyecek mevzuda geniş çaplı çalışmalar yapılması iyi olacaktır. Hizmet Hareketi'ne gönül veren sosyologların, siyaset bilimcilerin yer aldığı geniş bir ekiple bu konular daha detaylı bir şekilde masaya yatırılmalıdır.

Şeref Kavak

1984 yılında İstanbul'da doğdu. Yükseköğrenimini Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamladı. Yüksek lisans derecesini 2010 yılında Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde Demokratik Toplum Partisi üzerine hazırladığı çalışmasıyla aldı. Doktora eğitimini İngiltere'de Keele University Research Instute for Social Sciences'ta Kürt diaspora siyaseti üzerine sürdürmektedir. Yazarın ilk kitabı Kurdish Etno-political Transformation in Turkey başlığıyla LAP LAmbert Academic Publishing tarafından 2012'de basıldı. İlgi alanları kimlik siyaseti, etnisite ve siyaset, (ulusötesi) siyasi/sosyal hareketler, Kürt çalışmaları, Türkiye siyaseti ve siyaset sosyolojisidir.

s.kavak@keele.ac.uk

EK-1

Raporun İstisnai Önemi

Prof. Dr. Gökhan Bacık

Prof. Dr. Gökhan Bacık

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Asosiye üyesi olan Bacık, çeşitli uluslararası akademik kuruluşların üyeliklerinde bulunmaktadır. September 11 and World Politics (2004), Modern International System: Genealogy, Teleology and the Expansion (2007), Hybrid Sovereignty in the Arab Middle East (2008) gibi kitapların yazarlığını yapmış olan Bacık, Middle East Policy, International Review of Sociology, Middle Eastern Studies, The Muslim World, Le Monde Diplomatique, Arab Studies Quarterly, Peace Review, Turkish Studies, Terrorism and Political Violence, Foreign Affairs, Nationalism and Ethnic Politics gibi bilimsel dergilerde makaleler yayımlamıştır. The US German Marshall Fund Türkiye serisine makaleler yazarak katkıda bulunan Bacık aynı zamanda Today's Zaman ve Bugün gazetelerinde köşe yazarlığı yapmaktadır. Bacık'ın çeşitli görüşleri demeç ve mülakat şeklinde Times, The Moscow Times, The Washintgon Post, The Guardian, Russia Today, Chinese State Radio, Milliyet, Radikal, CNN TURK, Chinese News Agency gibi ulusal ve uluslararası çeşitli yayın organlarında yayımlanmaktadır. Makaleleri Farsça, Yunanca, Fransızca, Arapça, İbranice, Rusça dahil olmak üzere çeşitli dillere çevrilen Bacık; içlerinde küresel siyasetin en kritik bölgeleri olan Afganistan, Pakistan, İsrail, Lübnan, Suriye, Yemen, Irak, İran, Mısır, Ermenistan gibi pek çok ülkede çeşitli akademik toplantılar ve saha araştırmaları için bulunmuştur. Bacık, halen İpek Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyesidir. baceko@gmail.com

Giriş

Hizmet Hareketi'nin kendisinin Kürt sorunu konusunda pozisyonunu ve söylemini üstelik eleştirel biçimde masaya yatırdığı raporun dikkatle ele alınması gerekiyor. Bir kere açıkça yazmak gerekirse İslam dünyasında kendisini bu şekilde eleştirel bir rapor yazarak kamuoyu önünde tabiri caizse ameliyat eden bir sosyal harekete rastlamak kolay değil. Siyasi partilerden dini hareketlere İslam dünyasında "kol kırılır yen içinde kalır" mantığı eleştiriyi yok etmiştir. Hizmet Hareketi bu rapor ile "yen içinde kalmasın" demektedir. Dolayısıyla karşımızdaki raporun bu açıdan istisnai bir yeri bulunuyor.

Raporla ilgili ikinci önemli nokta, ülkemizde siyasi gruplar genelde başkalarını çok iyi eleştirir. Herkes kendi mahallesine sıra gelince susar. Bu rapor, Hizmet Hareketi'ne sempati duyan 16 kişinin son derece eleştirel fikirlerini çekinmeden ortaya koymaktadır. Böylece Hizmet Hareketi kendisini de eleştirerek önemli bir iş çıkarmıştır. Bu açıdan elinizdeki raporun ivedi biçimde değişik dillere çevrilerek başka ülkelerde de yayımlanması gerekmektedir. İçeriğine ait olası bütün tartışmalara rağmen bir sosyal hareketin kendisini eleştiren bir rapora imza atması Türk siyasal kültüründe istisnaidir ve bunun hakkını vermek lazımdır.

Zamanlama ve Yeni Konjonktür

Raporun içeriğindeki eleştirilerin çoğuna bu satırların yazarı da katılmaktadır. Ancak bir noktanın altını özenle çizmek gerekmektedir. Bu raporda belirtilen öz eleştirilerin büyük bir kısmı geçmiş dönemle ilgilidir. Kürt sorununda Türkiye'de şartlar artık temel biçimde değişmiştir. Hizmet Hareketi'nin bir açıdan geçmişteki söylem konularında öz eleştiri yapması güzel olarak görülmeli iken Kürt hareketi bağlamından yeni bir döneme girdiğimizi de kabul etmek gerekiyor.

Geçmişle bugün arasındaki temel fark artık bir devletimsi şeklinde Türkiye'nin güneydoğusunda oluşmuş bir tür fiili özerk yapının olduğudur. Bu fiili özerk yapıya ne isim takılacağı şu an belli değildir. Ancak PKK ile ilintili çeşitli örgütlerin pek çok şehirde artık fiili idareyi ele aldıkları ortadadır. Bu zaman zaman hükümete yakın kişiler tarafından hatta resmi görevliler tarafından da belirtilmektedir. Dolayısıyla Kürtlerin demokratik sorunları ile ortaya çıkan bu fiili durum farklı şeylerdir. Bu yeni bağlamın önemini çok iyi kavramak gerekmektedir.

Kürt sorunun nasıl çözüleceği Türkiye hükümeti ve toplumunun ortak geliştireceği bir formüle bağlıdır. Bu idari özerklik olabilir. Hatta toplum ve hükümet Kürtlerle uzlaşarak bir federasyona evrilen Türkiye'de çözüm arayabilir. Bütün bunlar hükümetin ve toplumun nasıl tepki vereceğine bağlı. Fakat hâlihazırda Kürt sorununun nasıl biteceğini bilmiyoruz. Dolayısıyla Kürt sorunu bağlamında Hizmet Hareketi'nin geçmiş döneme ait öz eleştirisi üzerinden bugünkü durumu okumak imkânsızdır.

Bugün iki temel konuda Kürt siyaseti eleştirilmelidir. Bunlardan birincisi fiili Kürt idaresinin etki altında tuttuğu yerlerde nasıl bir yol izleyeceğidir. Bu şehirlerde farklı fikirlerdeki hareketlere nasıl bir hareket alanı verilecektir? Bu konular üzerinden Kürt siyasetinin nesnel bir eleştiriye tabi tutulması gerekiyor. Hizmet Hareketi'nin bu konuda haklı görülmesi gereken bazı eleştiriler bulunuyor. Nitekim bu eleştirileri pek çok kesimden insanlar da yapıyor. Benzer eleştiriler "çözüm süreci karşıtlığı" değildir. Eğer Kürt sorunu en sonunda Kürt milliyetçisi ve başka siyasi tercihlere fırsat hakkı vermeyen bir sonuca evrilecekse bu herkesin ama en başta Kürtlerin zararına olur.

İkinci bir konu da Çözüm Süreci'nin bunaltıcı gidişatıdır. Pek çok insan bu sürecin hükümet ve Kürtler arasında bir seçim pazarlığına dönmesinden rahatsızdır. Kendi grup haklarını garanti almaya çalışan Kürt hareketinin Türkiye'nin genel otoriterleşmesi karşısında pasif kalacağı endişesi mevcuttur.

Bütün bunlar göz önüne alınırsa şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır: Hizmet Hareketi geçmişe ait dönemde söylemini Kürt sorunu konusunda öz eleştiriye tabii tutuyor. Ancak Kürt sorunun bugünkü evrildiği nokta açısından üzerinde durulması gereken yeni faktörler bulunuyor. Dolayısıyla 2010 öncesi dönemde yapılan söylem sorunlarını eleştirmek gerekiyor; ancak artık şartlar önemli biçimde değişmiştir ve bu yeni dönemde Hizmet Hareketi'nin eleştirilerini farklı ele almak gerekiyor.

Medyanın Kaçınılmaz Dominant Rolü

Hizmet Hareketi'nin Kürt sorunu konusunda kendi içinde farklı görüşleri barındırdığı bir gerçektir. Ancak Hareket maalesef bu farklılığı dışa yansıtamamıştır. Hareket'e karşı sert çevreler de bunu ustalıkla "Kürt karşıtlığı" şeklinde paketlemiştir. Peki ne oldu da Hizmet Hareketi'nin içindeki farklı fikirler topluma aktarılamadı? Burada Hizmet Hareketi'ne yakın medyanın söyleminin temsilde neredeyse monopolist rolünün etkisi bulunuyor. Kaçınılmaz olarak insanlar Hizmet'e yakın gazete ve televizyonların söylemini Hizmet'in söylemi olarak kodlamıştır. Bunu eleştirmemek gerekiyor. Hal böyle olunca asıl eleştiri noktasının Hizmet Hareketi kadar Hizmet'e yakın medya olması lazım gelmektedir.

Hizmet Hareketi'nin kolektif doğası Kürt sorunu konusunda farklı düşünen kişileri görünmez kılmıştır. Hizmet Hareketi'nin buradan ders çıkarması gerekiyor.

Hizmet Hareketi ile Hizmet'e yakın medya arasındaki bu ayrımı bir savunma gerekçesi olarak görmemek gerekiyor. Raporda cesaretle Hizmet medyası sorgulanıyor. Ancak dışarıdan bakanların da insafla Hizmet Hareketi'nin tamamen medyası tarafından sunulduğu gibi olmadığının farkında olması lazım.

Kürt Sorunu Üzerinde Dil Sorunu

Türkiye'de kamuoyu Kürt sorunu üzerinde katı biçimde ikiye bölünmüştür. Ancak üzücü olan, Kürtlerin demokratik haklarını savunan kesimi de sorunludur. Şöyle ki; Kürt sorununda liberal düşünen, Çözüm Süreci'ni destekleyen ama bazı eleştirileri olanlar bile dışlanmaktadır. Bir bakıma Kürt meselesinde liberaller eleştirdikleri milliyetçileri aratmayacak biçimde insafsızdır.

Örneğin Çözüm Süreci'ne rağmen PKK halen silah bırakmamıştır. Bu eleştirilmelidir. Ancak Kürt sorunu konusunda her eleştiri "çözüme karşıtlık" olarak karşılık görüyor. Bu tartışmanın rapor açısından önemi şudur: Kürt sorunu üzerinde uzlaşılmış bir siyasal dil yoktur. Hizmet Hareketi bu raporda kendi söylemini eleştiriyor. Ancak benzer sorunlar Kemalist, İslamcı hatta Kürtçü medyada dahi bulunuyor. Hal böyle olunca üzerinde uzlaşılmış bir söylem olmayan bir konuda Hizmet Hareketi zaman zaman "ne yapacağını bilememektedir." Dolayısıyla eleştirilmesi gereken noktalar olduğu halde Hizmet Hareketi Kürt sorunu üzerinde söylemi sorunlu tek hareket değildir. Dolayısıyla raporda belirtilen "Hizmet'te Kürtlerle ilgili yeni dil oluşturulmalıdır" önerisi aslında Türkiye'de pek çok farklı grup için geçerli, yerinde bir cümledir.

Gerçekçi Bakışa Çağrı

Rapor şöyle bir öneri daha içeriyor: "Hizmet medyası, Kürt meselelerini PKK ve Öcalan karşıtlığı üzerinden değil; demokratik haklar ve özgürlükler çerçevesinden ele almalıdır." Bu öz eleştiri büyük olasılıkla Hizmet Hareketi'ne yönelik çözüm karşıtlığı eleştirilerinin bunaltıcılığı altında yazıldı. Fakat PKK şiddetli biçimde eleştirilmelidir. Hiçbir demokratik toplum, eli silahlı bir grubun varlığına kabul etmez. Çözüm sürecinin "büyüsü" Türkiye'de yaşayan insanların PKK'nın varlığını makul göreceği ümidini gerçekçi kılamaz.

Kürtlerin demokratik haklarını savunmak gerekiyor ama Kürt hareketinin eleştirilecek çok yönleri bulunuyor. "Çözüm sürecinin hatırına" bu sorunları askıya almamak gerekmektedir. Bu nedenle hazırlanan bu raporun zaman zaman "aşırı çekinceyle yazılmış kısımlar" içerdiğini belirtmek gerekiyor. "Kürt sorununun zor yönlerini hiç konuşmayalım yoksa tepki çekeriz" yaklaşımı tutarlı değildir. "Son iki yılda şu kadar insan dağa çıktı" haberleri vatandaş açısından rahatsız edicidir. Türkiye'de hükümet çözüm sürecini siyasal amaçlarla kullandığı için eleştirilirken, Kürt siyasetinin eleştiriden muaf tutulması doğru değildir. Bu açıdan raporun, Hizmet'in kültür havzasında bulunan insanları Kürt sorunu konusunda daha cesur eleştiri yapmaktan alı koyma riski bulunuyor. Bir bakıma bu rapor sanki bugüne kadar Hizmet'in Kürt sorunu konusunda haklı/haksız biriktirdiği eleştirilerin yükünden kurtulmak için yazılmış gibi bir hava vermektedir. Bu yersiz bir endişedir. Kürt siyasi hareketinin eleştiriyi hak eden pek çok sıkıntısı bulunuyor. Türkiye'de hem AKP hem Hizmet için sürekli tekrar edilen "lider fetişizmi" eleştirisi aynı biçimde Kürt siyaseti için de yapılmalıdır. 19. yüzyılda yaşıyormuşuz gibi her cümlesine "önder" diye başlayan Kürt elitleri hiç iyi bir görüntü vermiyor. Kısacası sorgulanması gereken şey Hizmet Hareketi'nin içindeki insanların Kürt sorunu konusunda eleştiri yapması değildir. Sorgulanması gereken bu eleştirilerin Kürt kimliğini rencide edici olan kısımlarıdır.

EK-2

Rapora Dair Bazı Kaygılar ve Katkılar

Doç. Dr. Mahmut Akpınar

Doç. Dr. Mahmut Akpınar

Turgut Özal Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyesidir. Aynı zamanda, Hukuk Etik ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HESA) isimli düşünce kuruluşunun siyaset masası direktörlüğünü yapmaktadır. Kamu yönetimi, Orta Doğu politikaları, terör ve güvenlik gibi konularla ilgilenen Mahmut Akpınar lisans ve lisansüstü düzeyde Kamu Yönetimi, Türk Siyasal Hayatı, Dünya Siyasetinde Orta Doğu, Kamu Yönetimine Yeni Yaklaşımlar, Türk Siyasetinde Güncel Konular, Bürokrasi ve Siyaset dersleri vermektedir. Çok sayıda bilimsel makale ve bildirinin yanında Kamu Bürokrasisi ve Türk Kamu Bürokrasisinde Kariyer Meslekler, Orta Doğu Raporu, Arap Baharı mı İran Ateşi mi?, Dini Jeopolitik Yaklaşımıyla Orta Doğu, Dün İrtica Bugün Paralel, Kürt Sorunu ve PKK Nereye Gidiyor?, Nefret Dili ve Siyaset isimli kitapları bulunmaktadır. TV ve gazetelerde güncel siyasi konularla ilgili yorumlar yapmakta, analizler yazmaktadır. Akpınar, halen Millet Gazetesi'nde köşe yazıları kaleme almaktadır. makpinar@turgutozal.edu.tr

Rapora Dair Bazı Kaygılar ve Katkılar

Hizmet Hareketi hak ve özgürlüklere bir bütün olarak bakmakta, kolektif haklara, dil ve kültürle ilgili haklara da önem ve öncelik vermekle birlikte etnik vurguların sürekli kullanılmasını ve öne çıkarılmasını ülke bütünlüğü ve toplum barışının zedelenmesi adına sıkıntılı görmektedir. Kürtçe eğitim dâhil bütün hakların önü açılabilir; ancak izlenen politikaların ve söylemlerin sorunu çözmekten öte Kürt milliyetçiliğini tahrik edecek, ülke içindeki birlikteliği olumsuz etkileyecek şekilde öne çıkarılması doğru ve sağlıklı olmayabilir.

Milliyetçilik başlığı altındaki bölümde değinilen etnik anlamda Türkçü ifadesine katılmıyorum. Hizmet Hareketi etnik manada Türkçü vurgular değil kültür ve Türkiye Cumhuriyeti paydaşlığında anayasal anlamda Türklüğe vurgu yapmaktadır. Etnik dışlama veya yüceltme olmaksızın yapılan bu türden söylemler diğer demokratik ülkelerde de görülebilmektedir. Devletçi vurgunun öne çıkarılmasını da doğru bulmuyorum; bunun olması çok mümkün de değil. Zira kısa süreli dönemler hariç Hizmet Hareketi her dönemde devlet tarafından sıkı denetime tabi tutulmuş ve baskıya maruz kalmıştır. Bunun devletçilik veya devletin yaptıklarını tasvip şeklinde görülmesini de doğru bulmuyorum. Belki Hizmet Hareketi protesto kültürü, sokak kültürü olmayan bir hareket olduğu için devletin demokratikleşmesi için verdiği mücadele daha farklı yollarla oluyor. Doğrudan çatışmaya, açık ve sert muhalefete girmiyor diyebiliriz. Ancak "devletçi" söylem eleştirisi hem Bediüzzaman'ın hem de Fethullah Gülen'in devletten çektikleriyle birlikte düşünülürse ağır bir itham olur diye düşünüyorum. Toplumun genelinde olduğu gibi Hizmet Hareketi'ne mensup insanlarda da yoğun bölünme kaygısı yaşandığından dolayı özellikle medyasında güvenlikçi yaklaşım dikkati çekmektedir.

Hizmet Hareketi'ndeki bazı kişilerde bir miktar Türkçü, Kürt haklarını görmezden gelen yaklaşımın varlığı bir gerçektir. Bunda Hizmet'in ilk defa Ege ve Batı Anadolu'da gelişmiş olmasının ve önde gelen pek çok insanın bu bölgelerden olmasının etkisinin olduğunu düşünüyorum. Yeni kuşakların daha eğitimli ve daha kucaklayıcı, hoşgörülü olduğunu; yurt dışı görenlerin de ufkunun daha açık olduğunu söyleyebilirim. Yaş ilerledikçe, memleketler batıya yaklaştıkça ve eğitim azaldıkça hoşgörülü yaklaşımdan, dışlayıcı yaklaşıma doğru bir gidiş söz konusudur.

"Asimilasyoncu bir tutum takınıldığı" ifadesi de gayet ağır bir ifade. Hizmet'in herhangi bir biriminde veya medyasında "Kürtleri asimile edelim, yok edelim!" gibi bir söyleme ben şahit olmadım. Hizmet'e mensup bazı kişilerin içlerinde böyle duygular olabilir ama genelleyici yaklaşımın, kastı aşan bir yorum olacağı kanaatindeyim.

"Hizmet, Bosna'da Boşnaklaştı, Rusya'da Ruslaştı, Arnavutluk'ta Arnavutlaştı, Afrika'da zenci oldu fakat Kürdistan'da Kürt olamadı." Evet buna ben de katılıyorum. Mesela herkesten önce Hizmet Okulları bölgede Kürtçe öğretime ve eğitime geçebilmeliydi. Talep olmasa bile bu fırsatı sunmalıydı. Ancak bunda da devlet ve bazı kesimler nezdinde uzun süre Kürtçü görünme endişesi taşınmış olabilir. Bu konularda yorum yapılırken 3-5 sene öncesine kadar bu ülkede başörtülü, Kürt, devlete karşıt olmanın ciddi bir problem olduğunu ve devletten zarar görebilecek Hizmet'e benzer yapıların devlete rağmen meydan okuyucu açılım ve açıklamalara girişemeyeceğini göz ardı etmemek gerekiyor. Son dönemlerde bu tür açılımlar için fırsatlar oluşmuştur. Belki son dönem itibariyle Hizmet'in Kürt sorununun çözümünde yeterince aktif olmadığı söylenebilir.

Raporda, "Hizmet'in Türk milliyetçisi şeklinde algılanan tavrı ve yaklaşımı, bölgede birçok önemli ve başarılı eğitim-öğretim projesine imza atan Hizmet Hareketi'ne yönelik antipatiye ve yanlış anlaşılmalara sebep olmaktadır." denilmektedir. Bu noktada PKK'nın ve Kürt siyasetinin kendileri dışında bölgede neredeyse tek hareket olan Hizmet'i toplumda itibarsızlaştırma çabalarını da dikkate almak gerekiyor. Bir miktar haklılık payı olsa dahi özellikle gençler arasında bu algıyı bizzat PKK/HDP'nin oluşturduğu bir gerçektir. Öte yandan Kürt siyasetinin menfi propagandalarına rağmen Hizmet Hareketi kendini daha iyi anlatabilirdi. Başka bir açıdan bakıldığında bölgede Kürtlerin eğitimine, dikey yükselişine en büyük katkıyı sağlayan Hizmet Hareketi'dir.

Medyaya dair eleştirilerin pek çoğuna katılıyorum. Özellikle Samanyolu Grubu, kısmen de Zaman Grubu kışkırtıcı, keskin bir dil kullanmaktadır. İpek Medya Grup bu konuda daha profesyonel ve yumuşak bir politika izlemektedir. Medyadaki dil daha kucaklayıcı ve kuşatıcı olabilir.

Raporda "Haberlerde hep 'Türk Okulları' tabirinin kullanılması tepki çekebilmektedir. Türkiye Okulları, Anadolu Okulları, Sevgi Okulları ya da Hizmet Okulları denmesi bu müesseselere destek veren kitlenin çok kültürlülüğünü daha doğru yansıtabilir" tespiti yapılmaktadır. Evet, bu mantıklı tespite ben de katılıyorum. Maalesef Güneydoğu'da Türk lafının her türü alerji yapıyor. Bunun da belki Kürtler açısından sorgulanması lazım. Kürt kelimesinin Türkler açısından alerjik olmaktan çıkarılmaya ihtiyacı olduğu gibi Türk kelimesinin de Kürtlere rahatsızlık vermemesi lazım.

Hizmet medyasının dilinde düzeltilmesi gereken noktalar olmakla birlikte gerek kamu yetkililerinin gerekse PKK/HDP'li olmayanların söylemlerinin ve yaklaşımlarının PKK/HDP tarafından çok rahatlıkla siyasi polemiklere, propagandalara malzeme yapılabildiğini ve Kürt gençlerin de bu konuda yanlış anlamaya ve yorumlamaya hazır bir yapı-psikoloji içinde olduklarını görmek gerekiyor. Evet; Kürtler incitilmemeli, dışlanmamalı ama bu algıdaki propaganda payı da düşülmeli diye düşünüyorum.

Rapor şunu dile getirmektedir: "Hizmet; farklı kimlik, milliyet ve etnik kökenden insanların ihlas ve uhuvvet (kardeşlik) düsturlarıyla örgülenmiş ortak gaye çerçevesinde bir araya geldiği küresel Gönüllüler Hareketi'dir. Başta Fethullah Gülen Hocaefendi olmak üzere Hizmet Hareketi'nin anadil gibi temel insan hak ve hürriyetleri ile çözüm süreci konusundaki yapıcı bakış açısı ve desteği, Kürtlerin Hizmet'e karşı olumsuz algısını kırabilecek kuvvettedir. Ancak bu yeterli değildir. Bu noktada Hizmet medyasına önemli görevler düşmektedir." Kürtleri rahatsız eden şeyin Hizmet'in resmi görüşlerinden öte Hizmet'teki insanların Kürtlere tutumlarındaki yanlışlık olduğu kanaatindeyim.

Medya yayınlarındaki dil bir kenara konursa aslında F. Gülen'de Kürtleri dışlayan olumsuzlayan bir dil ve üslup yok. Ama oluşturulmuş bir algı ve bu algıyı besleyenler söz konusu. Bir yandan bu algının yıkılması ve gerçek bakışın anlatılması lazım, öte yandan özellikle Batı Anadolu kökenli insanların Kürtler ve Kürt haklarına bakışının tadil ve tamir edilmesi lazım diye düşünüyorum.

Raporun bir başka tespiti şudur: "Haberler incelendiğinde 'sözde Kürdistan', 'terör örgütü elebaşı' ve 'terör örgütü PKK'nın uzantısı olan PYD' gibi nitelemelerin çok sık kullanıldığı görülecektir." Ülkede ve uluslararası alanda terör örgütü olarak tanınan silahlı, şiddetle dolu bir geçmişi olan PKK için bazı Kürtleri memnun edecek diye "sevimli" kelimelerin, müspet ifadelerin kullanılmasını da doğru bulmuyorum. Belki daha nötr, objektif, tanımlayıcı ifadeler tercih edilebilir.

Raporda dile getirilen bir başka husus "Haberlerin çoğunda aşırı düzeyde PKK antipatikliği ön plana çıkmaktadır. 'Bebek katili Öcalan', 'kanlı terör örgütü PKK' gibi tanımlamalar toplumun çoğunluğunu rahatsız etmese bile Kürtleri ittiği bir gerçektir. Devlet kurum ve temsilcileri ile ana akım medyada artık bu dilin kullanılmadığı da be¬lirtilmelidir." Bu tür durumlarda bazı Kürtleri memnun etme mülahazası ile toplumdaki diğer insanlar uzaklaştırılabilir, bu defa onlar "Kürtçü" bir dil kullanmakla itham edebilir. Tarafsız, objektif bir dil tercih edilmesi uygun olacaktır.

PKK'nın Kürt toplumunda sosyolojik bir karşılığı olabilir ancak PKK=Kürtler yaklaşımının da doğru olmadığını düşünüyorum. Böylesi bir yaklaşımın Kürt haklarını savunmaktan ve korumaktan öte bütün Kürtleri terör örgütüyle özdeşleştirme gibi farklı bir yanılgıya sokabileceği kanaatini taşıyorum. PKK üzerinden Kürt haklarını savunmak, Kürt imajını düzeltmeye çalışmak yerine bütün Kürtlerin temel demokratik haklarını savunarak bunu yapmak daha mahzursuz ve sağlıklı görünüyor bana.

Raporda, "Kürt meselesinin kaynağı olarak eğitimsizlik, cehalet, fakirlik gibi unsurlar ön plana çıkarılmaktadır. Bu unsurlarda haklılık payı olmakla birlikte bölge insanına yönelik hak ve hukuk ihlallerine yeterince yer verilmemektedir. Örneğin Lice'de bayrak indirme olayı abartılarak verilirken aynı hassasiyet her gün bölgede ölen/öldürülen insana gösterilmemektedir." İnsan haklarıyla, ölümlerle ilgili konularda PKK'yı olumlamak da, devletçi dil kullanmak da doğru değil. İnsan hayatı, yaşama hakkı, özgürlükler üzerinden gidilmeli. PKK öldürüyorsa PKK, devlet öldürüyorsa devlet kınanabilmeli, eleştirilebilmeli. Devlet öldürünce "katil devlet" deyip, PKK öldürünce "Kürtler rahatsız oluyor" diye katil demekten kaçınma da doğru bir yaklaşım değil. Hizmet Hareketi'nin bölgede ve ülkede etkin olmasından ve ciddi bir tabanı ve medyası olmasından dolayı yaşadığı bazı zorluklar vardır. Kanaatimce Hizmet'in bağımsız ve tarafsız durma çabası mutlaka bir tarafı rahatsız etmektedir. PKK cenahı kendi yanında durmadığı için Hizmeti "Türkçü", "devletçi" olarak itham edip tabanına bu propagandayı yapabilirken Kobani olaylarında ve ölümlerinde görüldüğü üzere hükümetin medyası da Hizmet'i pekâlâ "PKK ile müşterek hareket ediyor" diye gösterebilmiş ve bu yönde bir sürü manşetler attırmıştır. Öte yandan bazı Türkçüler ve Kemalistler de "bunlar Kürt Said'in arkasından gidiyor!" diyerek dışlamışlardır.

Son dönemde iktidarın yaptığını (PKK ile aynı kareye sokma çabasını) 28 Şubat sürecinde Şemdin Sakık'ın PKK ile işbirlikçilerin listesine Fethullah Gülen'i eklemesini benzetebiliriz. Ayrıca "devletçi" denilen Hizmet Hareketi'nin 8 yıl süren bir yargılamaya tabi tutulduğunu ve Sayın Gülen hakkında idam talep edildiğini ve devletin baskısı nedeniyle yurt dışına çıkmak zorunda kaldığını da görmek gerekiyor. 1980 sonrası, 28 Şubat ve bugün Hizmet kurumları devlet tarafından kapatılmakla karşı karşıya kalmıştır. 17 Aralık'tan önceki birkaç yıl hariç Hizmet Hareketi devletten ve iktidarlardan hep sıkıntı çekmiştir. Şu anda da tarihin en ağır baskısına maruzdur. Bugün PKK ve Kürt gruplar devletle daha iyi münasebetlere sahiptir ama Hizmet zulme uğramaktadır. Şu konjonktürde birilerine "devletçi" denecekse PKK/HDP buna daha yakındır. En azından Hizmet'in devletten herkesin önünde dayak yediği böylesi bir zamanda "Hizmet devletçi!" demek etik ve ahlaki değil diye düşünüyorum.

Son dönemde sürdürülen Çözüm Süreci'yle ilgili bazı kaygılar vardır. Bunların dile getirilmesinin sürecin sağlıklı işlemesi ve bazı tehlikelerin görülmesi adına faydalı olduğu kanaatindeyim. Hizmet ve Hizmet medyası sürecin şeffaf yürütülmediği ve yeterince katılımcı olmadığı düşüncesindedir ki bu doğrudur. Sayın Gülen'in de defalarca söylediği üzere "sulh hayırdır", ancak risklerin de gündeme gelmesi lazım. Bunlardan birisi Çözüm Süreci'ne ve iyimser söylemlere rağmen PKK'nın hem içte hem dışta sürekli silahlanması ve militan sayılarını artırarak en başta bölgedeki Kürtler üzerinde baskı ve kontrol kurmasıdır. Devletin tedricen dışlanması ve PKK baskısının tahkimidir. Bu noktada Kürt sivil siyasetinin de baskı ve tehdit altında olduğu açıktır. Kandil'in gücü en azından içerdeki silahlı gruplar alanda ve etkin iken HDP'nin sivil ve bağımsız siyaset yapamayacağını düşünüyorum. Silahlı ve şiddet kullanan PKK realitesinin yok sayılması Kürtlerin demokratik tercihlerinin PKK'ya ve silaha ipotek edilmesi tehlikesini bünyesinde barındırmaktadır.

Ayrıca bölgede PKK'nın kurduğu baskı ile söylemlerinin çeliştiği görülmeli ve dile getirilmelidir. Gerek PKK, gerekse HDP "halkların demokratik kardeşliği" demektedir. Ancak fiilen bölgede pek çok yerde PKK'ya teslim olmayan, PKK'lı olmayan Kürtler dahi barınamamaktadır. Son 30 yılda, PKK'dan sonra bölgenin etnik ve dini yapısının söylemlerin aksine homojenleştiğini, Kürt ve Müslüman olmayan unsurların bölgeden tasfiye-tahliye edildiği gerçeğini görmek gerekmektedir. Bu tasfiye ve homojenleştirme çabasının da temel hak ve özgürlükler açısından, diğer unsurların hakları açısından değerlendirilmesi ve PKK'nın, Kürt siyasetinin bu yüzlerinin ortaya konması gerekmektedir.

Hizmet Hareketi'nin etnik kimlikler vurgular üzerinden gitmek yerine temel hak ve özgürlükler üzerinden gitmesinde yarar var diye düşünüyorum. Kürt sorununun çözümünün temelde bir demokrasi sorunu, hak ve özgürlükler sorunu olduğu görülerek bütün ülke ve insanlar için benzer talepleri dile getirmek gerekmektedir. Kürtlere yönelik özerklik gibi ifadeler yerine merkezi güç ve yetkinin ülke ölçeğinde yerele devri, yerel yönetimlerin ve demokrasinin güçlendirilmesi, çoğulculuk ve katılımcılık üzerinden gidilmeli. Kürt sorunu vardır ve elbette en ağır soruna sahip kesim Kürtlerdir. Ancak bu sorun ülkenin demokratikleşmesi ile çözülebilecektir. Kürtlerle ilgili yanlışları düzeltmenin yanında herkese daha çok demokrasi daha çok özgürlük söylemi daha tutarlı ve mahzursuz görünüyor.

EK-3

Fethullah Gülen'in Rudaw Gazetesi'ne Verdiği Röportaj

Rebwar Kerim

Irak Kürdistanı, Haziran 2013

Anadilin korunması ve anadille eğitim hakkında, Bediüzzaman Hazretleri'nin kanaatlerini de tasrih ederek günümüz yönetim ve halklarına tavsiyeleriniz nelerdir?

Bilindiği üzere, Hz. Bediüzzaman, umumi manada âlem-i İslâm'ın, hususen Doğu ve Güneydoğu bölgemizin problemlerinin ana kaynakları olarak cehalet, fakirlik ve tefrikayı zikretmiştir. Cehalet derken sadece dinî ilimlerde cehaleti değil, kâinatı inceleyen pozitif ilimlerde cehaleti de kastetmiş, tefrika derken de bizzat bölgedeki aşiretler arası tefrikalara da dikkat çekmiştir. Fakirlik ve tefrika gibi problemler de temelde ve evveliyetle gidip cehalete dayandığı için, denebilir ki hayatı boyunca Van'da Medresetü'z-Zehra adlı bir üniversitenin kurulması için çalışmıştır. Bu üniversiteye Medresetü'z-Zehra olarak müennes bir isim vermesi de, bir yönüyle, onda beklediği doğurganlık, yani bu üniversitenin emsallerinin bilâhare Bitlis, Urfa, Diyarbakır gibi başka şehirlerde de açılması içindir.

Bediüzzaman'ın hayatının gayelerinden biri olarak benimsediği mevzuubahis üniversitenin iki hususiyeti bilhassa dikkat çekicidir. Bunlardan biri, şudur: "Vicdanın ziyası, ulûm-u dinîye (dinî ilimler)dir. Aklın nuru, fünûn-u medeniye(pozitif ilimler)dir. İkisinin birleşmesiyle hakikat tecelli eder; bu iki cenah (kanat) ile talebenin himmeti de pervaz eder (uçar). İftirak ettikleri (ayrıldıkları) vakit, birincisinde taassup, ikincisinde hile, şüphe tevellüd eder (doğar)." Yani Bediüzzaman, fenler ya da pozitif ilimlerle dinî ilimlerin birlikte okutulmasını esas kabul etmektedir.

Bediüzzaman'ın Medresetü'z-Zehra planında dikkat çekici ikinci mühim husus, bu üniversitede talim ve tedris dili olarak Arapçanın vacip, Kürtçenin caiz, Türkçenin ise lazım olması gerektiğidir. Malûm, her büyük medeniyetin ortak bir ilim dili var olagelmiştir. Mesela, Hıristiyan medeniyet ve dünyasının ilim dili Latince idi. Modern medeniyet ve dünyada denebilir ki ilim dili ve adeta ortak dil, İngilizcedir. İslam medeniyet ve dünyasının ilim dili ise Arapça idi. Ayrıca, Arapça Kur'an'ın ve Hadis'in de dili olması hasebiyle Bediüzzaman, bütün âlem-i İslâm için misal teşkil edecek ve âlem-i İslâm'ın her tarafından talebe çekecek bir üniversite için birinci derecede gerekli dil olarak Arapçayı zikretmektedir. Türkçenin bütün Türkiye içinde daha yaygın haberleşme dili olması, çok daha fazla insan tarafından kullanılması, belki tarihî şartlar sebebiyle Kürtçeye nazaran daha gelişmiş bulunması ve devlete hâkim Osmanlı Hanedanı'nın da Türk olması gibi sebeplerle Türkçeyi gerekli talim ve tedris dili olarak anmaktadır.

Irklar, renkler, kavim ve kabileler gibi, diller de Cenab-ı Allah'ın ayetlerindendir ve her kavmin kendine ait bir dili vardır. Cenab-ı Allah (c.c.), bu nevi farklılıkları insanlar arasında ayrılık değil, tam tersine, meslekî farklılıkların birlik, yardımlaşma ve dayanışmayı getirmesi gibi, tanışma, yardımlaşma ve dayanışma sebebi olsun diye var etmiştir. Bu hakikati dile getiren Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri, anadilin öğrenilmesi ve öğretilmesi hususunu da birçok eserinde öne çıkarmıştır. Mesela bir eserinde; "Anadil tabii olduğu için sözcükler davet olunmadan zihne gelir." diyerek anadilin tabii bir eğitim metodu olduğunu belirtmiştir. Anadilin öğrenilmesi ve öğretilmesi evrensel insan haklarındandır; bir kavmin, bir topluluğun "ana dili", elbette onlara yasaklanamaz; bu, bir zulüm olur; fıtrata aykırılık ve fıtrata başkaldırma olur. Dolayısıyla, böyle bir yasak zaten sürdürülemez de. Bundan dolayıdır ki, Bediüzzaman, Medresetü'z-Zehra planında Kürtçeyi de, bahis mevzuu üniversite için Arapça ve Türkçenin yanı sıra isteyen talebenin öğrenebileceği, öğrenip kullanabileceği dil olarak zikretmektedir. Evet, her topluluk, kendi dilini elbette kullanabilir, kullanabilmelidir. Elverir ki, nasıl ırka, renge, kavim ve kabileye dayalı olarak bölünmeler doğru değilse ve kabul edilemezse, ırkçılık ve renk ayrımı katiyen gayriinsani, hatta insanlık suçu ise, diller de bölücülük sebebi yapılmasın, tam tersine tanışma, yardımlaşma, dayanışma ve kaynaşma faktörü olarak kullanılsın.

Dolayısıyla anadilde eğitimin ilke planında kabul edilmesi devletin vatandaşlarına karşı adil olmasının gereğidir. Ancak pratikte karşılaşılabilecek problemler ayrı değerlendirilmelidir. Mesela, anadilde eğitim için o dilde eğitim verebilecek yetkin ve yeterli öğretmenler yetiştirilmelidir. Zira öğretmen kadrosu anadilde eğitim vermeye yetersiz ise iyi niyetli çabalar geri teper ve yapılmak istenenin tersi bir sonuç verir. Öte yandan Kürt anne-babaların da evlatlarına Türkçe öğretmek konusunda hassas olmaları gerektiğini vurgulamak ihtiyacı hissediyorum. Dünyanın birçok ülkesinde ülkenin resmi dilini akıcı bir şekilde konuşamayan topluluklar vardır ancak bunlar önemli sıkıntılar yaşamaktadırlar. Genel olarak sosyoekonomik seviyeleri gerilerde kalmaktadır. Almancayı iyi konuşamayan Almanya'daki ilk kuşak Türkler, İngilizceyi iyi konuşamayan ABD'deki Hispanikler gibi. Kürt vatandaşlarımızın evlatlarına değil yalnız Türkçeyi; İngilizceyi, Arapçayı da öğretmeleri, onların istikballeri adına çok faydalı olacaktır.

Diğer taraftan aslında dil ve etnik köken bizim kültür tarihimizde husumet konusu olmamıştır. Kur'an-ı Kerim'de "*Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık; sonra da birbirinizi tanıyıp kaynaşasınız ve aranızdaki münasebetleri bilesiniz diye, sizi milletlere ve kabilelere ayırdık*" (**Hucurât Suresi, 13**) denir. İşte Bediüzzaman Hazretleri bu ayeti ele alırken "*Sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yaratmışım, tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilesiniz, birbirinize muavenet edesiniz [diyor]. Yoksa, sizi kabile kabile yaptım ki, yekdiğerinize karşı inkârla yabani bakasınız, husumet ve adavet edesiniz diye değildir.*" der (**26. Mektup, 3. Mebhas**). Ayrıca yine Hz. Bediüzzaman aynı ayeti bir başka yerde yorumlarken "*Unsuriyetin intibahı ya müsbettir ki, şefkat-i cinsiyeyle intiaşa gelir ki, tearüfle teavüne sebeptir. Veya menfidir ki, hırs-ı ırkî ile intibaha gelir ki, tenakürle teanüdün sebebidir. İşte İslamiyet bunu reddeder.*" (**Sünuhat, 3. Kısım**). Burada da Hz. Pir "*tearüf*" ve "*teavün*" düsturuna işaret etmektedir. İnsanların milletlere ayrılmasının nedeni birbirlerini tanımaları ve yardımlaşmalarıdır. İslam dünyasının içindeki farklı milletler bir vücudun azaları gibidir. Hepsi birbirine muhtaçtır ve daha verimli çalışabilmeleri için birbirlerini tanımaları gerekmektedir. Kalbin beyin ile kolların ayaklarla doğrudan bağlantısı vardır. Birisinin durması bütün vücudu doğrudan etkilemektedir. Allah madem insanları milletlere ayırmıştır ve birbirlerini tanımalarını istemiştir, o halde belli bir milletin tahakkümüne dayalı bir yönetim anlayışını benimsemek bu düstura muhaliftir. Üstadın bahsettiği müspet milliyet anlayışının toplumun tüm kesimlerine çok iyi anlatılması gerekmektedir. Önemli olan uhuvvet-i İslamiyedir. Müspet milliyet ona ancak "*bir kale, bir zırh ve bir hadim olmalı ama kesinlikle yerine geçmemelidir*" (**Mektubat, 26. Mektup, 3. Mebhas**). Allah katında üstünlük ancak takva iledir.

2009 yılı itibariyle Türkiye ve Irak Kürdistanı ilişkilerinin en sıkıntılı olduğu bir zaman diliminde, Erbil'de tertip edilen Abant Platformu'na zât-ı âlîlerinizin göndermiş olduğu tebrik mesajı (15.02.2009 tarihinde), geleceğe dair umut doluydu. Bir demet umut ve beşaretin kendisini gösterdiği o mesajınızda ifade ettiğiniz hususların bugün neresinde bulunuyoruz? Açıklayabilir misiniz?

Sadece Türkiye, Kürt kardeşlerimiz ve Irak Kürdistanı olarak değil, bütün bir âlem-i İslam olarak belki birkaç asırdır en ızdıraplı ve acı dönemlerimizi yaşıyoruz. Problemlerimiz, her tarafta aynı: Cehalet, fakirlik ve tefrika.

Bu problemlerle birlikte ümitsizlik; hile, aldatma ve karşılıklı güvensizlik; karşılıklı düşmanlık ve aleyhtarlık; düşüncede, içtimai, iktisadi ve siyasi hayatta baskı, istibdat ve zulümler, dolayısıyla fikrî, ilmî, içtimai, iktisadi ve siyasi terakkinin önünün tıkanması, ferdî inkişaflara imkân tanınmaması ve şahsi menfaatlerin önde tutulması, kaç asırlık acınası halimizin diğer veya yan sebepleri olarak varlığını koruyor. Bu problemler, bu dünyanın ayağa kalkmasını istemeyenler, kendi menfaatleri uğruna birbirleriyle boğuşmasını arzu edenler tarafından da sürekli körükleniyor. Arap'ı, Türk'ü, Kürt'ü, Acem'i vb. olarak problemlerimizin, bunların sebeplerinin ve çözüm yollarının ne kadar farkında olduğumuz da sorgulanabilir bir husustur.

Fakat ye's –yani ümitsizlik– mâni-i her kemaldir; her türlü gelişmeye ve tekâmüle engeldir. Dolayısıyla, geleceğimiz adına elbette yüzde yüz ümitliyiz. Boş ümidin bir avuntudan öte geçmeyeceği malumdur. Bu itibarla da, mevcut cehaletimizin ilim ve ilmî terakkiye; fakr u zaruretimizin yeraltı-yerüstü zenginliklerimize sahip çıkıp onları yerince kullanabilme gayretine; maruz kaldığımız baskı, zulüm ve istibdatların hak ve özgürlüklerimizle dengelenmiş vazifelerimiz veya vazife ve sorumluluklarımızla dengelenmiş hak ve özgürlüklerimiz temelinde hürriyete ve müstebitlere dalkavukluk, zayıf ve çaresizlere tahakküm ve tekebbür etmeme temelinde içtimai ve siyasi ahlaka; nihayet ferdî menfaatlerin bütün bir toplum halinde saadetimize bağlı kılınmasına zemin ve zemberek teşkil etmesini diliyorum.

Bahsettiğiniz mesajın üzerinden 4 yıl geçti; umarım zikrettiğiniz Abant Platformu toplantısı hayır ve güzelliklere vesile olmuştur; şahsen, bu yönde önemli yol alındığını söyleyebilirim. Daha yapılacak çok şey olmakla birlikte, tarihi şartlar, Allah'ın izniyle, bölgede kardeşlik duyguları içerisinde komşuluk ilişkilerimizi geliştireceğimizi gösteriyor. Takip edebildiğim kadarıyla, Irak Kürdistan yönetiminde açılan eğitim yuvaları, medya çalışmaları ve akademik faaliyetler bu ilişkileri daha da ileriye götürecektir. Bu konuda başta eğitim yuvalarına, iş adamlarına ve özellikle de medyaya çok önemli vazifeler düşmektedir.

Bununla beraber inanıyorum ki sa'y ü gayret, doğruluk, karşılıklı güven, her buuduyla ahlak, muhabbete muhabbet, düşmanlığa düşmanlık, istişare, işbirliği, yardımlaşma, kardeşlik ve dayanışma; evet bütün bunlar sadece bizim, Kürtlerin, Türklerin, Arapların, Acemlerin ve başka Müslümanların bugünü ve geleceğinin değil; belki küreselleşmiş bir dünyada bütün bir insanlığın geleceğinin de gerçek dinamikleridir ve dinamikleri olacaktır.

Irak ve Kürdistan'da yaşayan tüm halklar tarafından umumi bir hüsn-ü kabule mazhar olan ve zât-ı âlîlerinizin tavsiyeleri doğrultusunda 1994'ten bu yana faaliyet gösteren Hizmet Okulları bulunmaktadır. Şimdilerde yer yer bazı kesimlerin bu okullar hakkında "ideolojik propaganda yapıyor" şeklinde suçlamalarına şahit oluyoruz. Herhangi bir ideolojik gayeniz var mıdır? Bu hususta düşünceleriniz nelerdir?

Tarih boyunca insanlığa faydalı olmak adına yapılan yardımseverlik faaliyetleri hemen her zaman belirli bir dünya görüşünü empoze etmekle suçlanmıştır. Çalışkanlık, dürüstlük, diğergamlık gibi hemen herkesin olumlu göreceği hasletlere vurgu yapan çalışmalar, projeler bile bir kesim tarafından endoktrinasyon olarak adlandırılmıştır. Yarım asrı aşkın bir süredir va'zlarımla, sohbetlerimle, konferanslarımla, yazdıklarımla, fakire olan ziyaretlerle halkın içindeyim. Bu kadar süredir benim hakkımda da mevzuubahis ettiğiniz suçlamalar hep yapıldı. Bir yandan da, belki fakirin tavsiyelerinin de kısmen tesiriyle insanımız, dünyanın dört bir tarafına bilhassa eğitim-öğretim müesseseleriyle açıldı, yayıldı. Bugün bahis mevzuu müesseselerin 140'ı aşkın ülkede var olduğu medyada ifade ediliyor. Dilleri, dinleri, dünya görüşleri, inançları, ideolojileri, tarihleri, gelenekleri, ırkları, renkleri farklı 140'ı aşkın ülkede bu müesseseler faaliyet gösteriyor. Öyle ki, bu ülkelerin bazılarıyla aramızda asırlarca savaşlar olmuş. Ayrıca, bu müesseselerin kurulmasına ve yaşatılmasına hizmet eden ve bu müesseselerde çalışan insanların en azından mühim bir kesimi Müslüman ve Müslümanlığını gizleme gereği de katiyen duymuyor. Elbette bu müesseselerin faaliyette bulunduğu ülkeler, sözünü ettiğiniz hususta da hassas; yani sözü edilen "ideolojik propagandalar" mevzuunda oldukça hassaslar. Bu hassasiyeti bazı Müslümanların İslam adına sevimsiz ve İslam'ın yüzünü karartıcı eylemleri de arttırıyor ve tahrik ediyor. Eğer ortada aykırı bir ideoloji ve bu ideolojinin propagandası bahis mevzuu olmuş olsaydı, böylesine hassas şartlarda, fertlerin bile mahremlerine kadar gözlenip takip edilebildiği bir dünyada, istihbarat servislerinin her türlü gözleme ve takip imkânına sahip bulunduğu bir zeminde bunun gizli kalabilmesi mümkün olabilir miydi ve mümkün müdür? Yarım asrı aşkın bir süredir böylesi ithamları haklı çıkaracak tek bir emare ortaya konamamışsa, bu ithamların hâlâ ne ifade ettiğine yüksek idrak ve insaflarınızı rahatlıkla hakem kabul ediyor; hükmü ve kararı gönül rahatlığı içinde yüksek idrak ve insaflarınıza bırakıyorum.

Kaldı ki "ideolojik propaganda" ifadesinin bizim ıstılahımızda olmadığını da hatırlamak gerekir. Hizmet Hareketi ahlaki gelişim, sulhun yayılması ve gelişmiş dünyayı yakalayabilecek kaliteli bir eğitimin, yerel değerlere ve hukuka saygı içerisinde verilmesi gibi gayelere sahiptir. Irak ve Kürdistan'da da gaye aynıdır. İdeolojik propaganda bizim ait olmadığımız bir düşünce dünyasından gelir. Biz onu bilmeyiz. Çatışma çözümünün, diyalog ve konsensüsün, cehaletle mücadelenin; ilmî ve teknolojik gelişmeler için uygun ortam hazırlamanın, huzur, emniyet ve barışın yanında olmanın ideolojik propagandayla telif edilmesi mümkün değildir. Zaten, Gönüllüler Hareketi'nin okulları, bulundukları yerlerdeki idarecilerle yakın ilişki içinde olmuşlar, müfredatlarını onların onaylarına sunmuşlar ve hem idarecilerin hem de öğrenci velilerinin yakın denetim ve gözetiminde şeffafça faaliyet göstermişlerdir. Buna ilaveten, (az önce de işaret ettiğim gibi) her devletin, meşru bir şekilde, bu okullarda olan biteni yakından izlediği ve milletlerinin menfaatine aykırı faaliyetlere göz yummayacakları da açıktır. Dolayısıyla, elde somut bir delil olmadan, afaki değerlendirme ve komplo teorileri ile binlerce insanın fedakârâne emek sarf ettiği bu kurumlara suçlamada bulunulması hem haksız hem de hukuksuzdur.

Takip edebildiğim kadarıyla, Irak Kürdistanı'ndaki okullar dünya ile entegrasyonun yanında yerel kültürün yaşaması felsefesi ile hareket etmektedir. Bu meyanda bu okulların düzenlediği Kürtçe Şöleni gibi aktiviteler de gösteriyor ki ideolojik ya da başka tür başkalaştırma faaliyetleri bu okulların açılış felsefesinden fersah fersah uzaktır. İşin doğrusu, bölgedeki dost ve kardeşlerimizin basireti de geçen yirmi yılda, bu okulların bölgede sahiplenilmesinde çok önemli bir faktör olmuştur. Tarih boyunca inanç ve dert ortağı olduğumuz Kürtler, güftugûlara hiç aldırmadan, Anadolu'nun temiz sinesinden süzülerek gelen ve Kürt coğrafyasına yeşeren bu okullara daima gönülden sahip çıkarak tarihsel kardeşliğimizi bir kez daha göstermişlerdir.

Şimdilerde Türk ve Kürt halkları arasında yükselen dostâne ilişkilerin hâlihazırda geldiği noktayı yeterli görüyor musunuz? Şayet görmüyorsanız, ulaşılması gereken seviye ve bu yolda yapılması gerekenler hakkındaki kanaatleriniz nelerdir?

Rabbimiz bir, Yaradan'ımız bir, rızkımızı veren bir, toprağımız bir –aynı topraklar üzerinde aynı güneşin altında aynı havayı soluyoruz– inancımız bir, tarihimiz bir, kaderimiz bir, dünümüz bir. Bugünümüz ve geleceğimiz de elbette birdir, bir olacaktır, bir olmalıdır.

Ayrıca, Türkler ve Kürtler olarak Türkiye'nin her tarafında bulunuyoruz, her tarafına dağılmışız. Haberleşme ve seyahat vasıtalarının olabildiğince gelişmesinin neticesinde küreselleşen ve âdeta büyük bir köyü andıran bir dünyada, asırlarca birbirleriyle savaşmış Avrupa devletlerinin beraberlik, hatta siyasi birlik peşinde olduğu bir dünyada, (Kürt veya Türk olmak elimizde ve bizim tercihimize bağlı değilken, ana dil olarak Türkçe veya Kürtçeye sahip bulunmak elimizde, tercihimiz ve irademiz dahilinde gerçekleşmemişken) Türk veya Kürt olmayı, Türkçe veya Kürtçe konuşuyor olmayı bir ayrım sebebi yapmak, garabetten ve hepimizin zararına olmaktan başka ne manaya gelir?

Bu coğrafya tarih boyunca farklı din ve kültürlerin barış içerisinde yaşayabildiği bir coğrafya olmuştur. Türkler ve Kürtler tarihi süreç içinde birbiriyle kaynaşmış ve ortak sevinç, üzüntü ve tarihi yaşamışlardır. Ahmed-i Hani, Molla Cezeri, Fakih-i Tayrani, Molla Halid-i Bağdadi, Selahattin Eyyübi ve Bediüzzaman Said-i Nursi gibi ışık şahsiyetler daima Kürtlerin, Türklerin, Arapların ve diğer unsurların birlikte yaşamasına katkı sağlamış ortak değerlerimizdir. Sayın Mesut Barzani'nin muhtelif zamanlarda dile getirdiği baba vasiyeti "Türklerle iyi geçin, Türkiye'ye sakın sorun çıkarma, hep yanlarında ol." (Molla Mustafa Barzani) mülahazası (aslında her iki kesimin hissiyatına tercüman) ayrıca dikkate şayan bir husustur.

İki halk arasındaki ilişkiler son 100-150 yıldır yara alsa da tarihi bağlarından dolayı kolay kolay koparılamayacak kadar güçlüdür. Nitekim büyük halk ve peşmerge göçünde Anadolu insanının Kürtlere sinesini açması, ilişkilerin normalleşmesinde önemli bir ivme olmuştur. Fakir, Halepçe ve Enfal için çok gözyaşı döktüğüm gibi, hemen bütün Anadolu insanının da bu acı hadiseler karşısında bağrı yanmıştır.

İlişkilerin yeniden güçlenmeye başladığı günümüzde sadece güvenlik merkezli mevcut sorunların giderilmesi değil kültürel ve tarihi bağların da yeniden kuvvetlendirilerek tekrar kopmaz hale getirilmesi gerekir. Burada Türkiye'ye düşen kendi Kürt vatandaşlarına gerekli hak ve özgürlükleri tanıması kadar dünyanın diğer bölgelerinde de sıkıntı çeken Kürtlere yardım elini uzatması; siyasi, dini, etnik sebeplerle sıkıntıya maruz kalan Kürtlerin haklarını başta BM olmak üzere uluslararası organizasyonlarda koruması ve hakkaniyet adına onların da temsilcisi olmasıdır. Evet, aramızda ayrılıklara asla yer vermemek ve tek bir bütün teşkil edebilmek için ne yapsak değer.

Şu kadar var ki, mesele sadece siyasi açıdan ele alınmak ve değerlendirilmekle de kalmamalı, sadece devlet yetkililerine bırakılmamalı; STK'lar, iş adamları, muallimler, kanaat önderleri, Diyanet teşkilatı, öğrenciler, kısaca toplumun hemen bütün kesimleri birliğimizin pekiştirilmesi için ellerinden geleni yapmalı; aramızda daima gönül köprüleri kurulmalı, düşmanlığa düşman olunmalı, her türlü iftirak faktörlerinden uzak durulmalıdır. Kürtlerin meselelerine onlardan önce Türkler sahip çıkmalı; Türklerin yanında da Türklerden önce Kürtler bulunmalıdır. Gelecekte, eğitim ile başlayan ilişkiler akademik, kültürel ve ekonomik alanlarda yapılacak çalışmalarla geliştirilebilir. Türkiye bu noktada Kürtler için dünyaya açılan kapı olabilir.

Son zamanlarda Türkiye'nin gündemindeki hususlardan birinin de Misak-ı Milli sınırları meselesi olduğunu görüyoruz. Bu husus hakkındaki görüşlerinizi alabilir miyiz? (Bu meselenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hususundaki görüşlerinizi alabilir miyiz?)

Fakir, bir politikacı olmadığım gibi bir devlet adamı ya da uluslararası ilişkiler alanında bir stratejist de değilim. Ahlaka ve evrensel değerlere vurgu yapan küresel bir sivil toplum hareketinin bir köşesinde durmaya çalışıyorum. Bu sebeple Misak-ı Milli sınırları veya genel manada bölgedeki sınırlar meselesi gibi hususlarla ilgili ülkelerin devlet adamlarının fikir beyan etmesinin daha uygun olacağını düşünüyorum.

Fakat şunu ifade etmeliyim ki, yıllarca içine kapanık ve yüzü tamamen Batı'ya dönük bir siyaset izlediği için, Türkiye'nin son dönemde komşularında yaşanan problemlerin daha büyük sıkıntılara dönüşmemesi için attığı adımlar tamamen yanlış yorumlanmaktadır. Devletlerin başka ülkelerin topraklarını işgal ederek topraklarını genişlettiği dönemler tamamen geride kalmıştır ve bütün devletlerin toprakları uluslararası hukuka göre tanımlanmıştır. Böyle bir ortamda ve komşuları ile kolektif hareket etmeye en çok muhtaç olduğu bir dönemde Türkiye'nin topraklarını genişletmeyi düşünmesi pek akıl kârı gözükmemektedir. Bir dönem Misak-ı Milli sınırları arasında bulunan yerler arasında mesela Gürcistan'ın Batum şehri de var. Bugün Türkiye ile Gürcistan arasındaki ilişkiler çok ileri seviyede. Hatta bir ülkeden diğerine pasaporta gerek dahi olmadan geçilebiliyor. Böyle bir durumda Misak-ı Milli'yi gündeme getirip Batum'u ilhak etmek istemek Türk-Gürcü ilişkilerine zarardan başka bir şey getirmez. Bu tür konuları yeniden gündeme getirenler bu söylemlerin komşularımızla aramızda ne tür problemlere yol açabileceğini de iyice düşünmeli.

Evet, realiteler hesaba katılmadan beslenecek her türlü ideal; bir ümniye, bir kuruntu olmaktan öte geçmez. Ayrıca, küreselleşmenin neticelerinden biri olarak, artık bir bölgedeki gelişmeler sadece o bölgenin ülkelerine bağlı olmakla kalmıyor ve bütün bir dünyayı ilgilendiriyor. Bilhassa "Orta Doğu" denilen ve dünyanın kalbinin attığı bu yöre, ileri veya geri atılacak her adımda çok büyük dikkat, çok büyük hassasiyet istemektedir. Kanaat-i acizanemce, gönül birliği, karşılıklı muhabbet ve iyi niyet, içten ve samimi kardeşlik, bütün birliklerin, ahd ve misaklerin önünde gelir. Önce bunlara sahip olmalıyız. Kendi hedeflerimizi bütün realiteleri nazara alarak kendimiz tespit etmeliyiz. Bazen sonu hüsran olacak hedeflere veya ideallere yönelerek veya farkına varmadan yöneltilerek, bölgede içinden çıkılmaz ve bataklığa dönüşebilme istidadındaki meselelere, sıcak çatışmalara girerek veya sürüklenerek eldeki kazançlardan da olma ihtimali varsa, çok dikkatli olunmalıdır kanaatindeyim.

Hasılı, Misak-ı Milli yaklaşık yüz senedir kimilerince bir ideal kimilerince de bir ütopya olarak algılanmıştır. Fakat asıl olan kalplerden sınırların kalkması, kalpten kalbe iletişim kanallarının açılmasıdır.

Türkiye'de hâlihazırda başlamış bir barış süreci var. Türk ve Kürt halklarının bu süreci cân u gönülden desteklediğini görüyoruz. Bu kardeş halkların birlikte yaşama çaba ve gayretleriyle ilgili kanaatlerinizi alabilir miyiz? Birlikte yaşama kültürüne her zamankinden ziyade muhtaç olan Orta Doğu halkları arasında da bu kültür nasıl tesis edilebilir?

Yıllardan beri bölgede akmakta olan kan ve gözyaşının dinmesine yönelik faaliyetleri desteklememek mümkün değil. Geçmiş acıların geleceğimize set olmasına engel olmak, ufka bakıp yapıcı faaliyetler ortaya koymak esastır.

Bu hususta, etnik ve mezhep temellerinde ve başkaları aleyhine her türlü ileri faaliyet veya yayılma gayretinden, kışkırtmaya, kavgaya, mücadeleye ve çatışmaya zemin hazırlamaktan, alet olmaktan ve girmekten şiddetle sarf-ı nazar edilmesi gerekiyor. Hem ülkeler içinde, hem bölgemizde daha fazla ayrılık ve fitne tohumlarının ekilmemesi ve yeşertilmemesi konusunda da azami dikkat gösterilmesi icap ediyor.

Dördüncü sorunun cevabında da ifade edilmeye çalışıldığı gibi, aramızdaki birlik ve ittifak unsurları daima vurgulanmalı, bunların vurgulanması adına fırsatlar değerlendirilip yeni fırsatlar meydana getirilmeli; bilhassa kültürel ve ekonomik temellerde mevcut yardımlaşma, dayanışma ve beraberlik imkânları azami kullanılıp, yeni imkânlar araştırılmalı; halklar ve halkları temsil eden kuruluşlar, birlik, kardeşlik ve dayanışma adına her türlü müsbet teşebbüs ve faaliyeti hızlandırıp yaygınlaştırmalıdır. Bu tür teşebbüs ve faaliyetler, bölgedeki yönetimlere de yol gösterici olacaktır.

Bilhassa, eğitim müesseseleri ve sivil toplumun kendisi bu kültürün tesisinde son derece önemlidir. Bu iki unsur –özellikle çağdaş eğitim– şiddet karşıtı toplumsal değerlerin oluşması için gereklidir. Modern dönemde yaşananların tersine, sizin Orta Doğu halkları diye tasnif ettiğiniz nüfusların beraberce, sulh içinde yaşamaya dair güçlü tarihî ve geleneksel değerleri vardır. Kürt, Türk, Arap, Hıristiyan, Müslüman ve Museviler beraber yaşama kültürüne sahiptirler. Bu kültürel değerleri yeniden keşfedecek, onları yeniden hayata geçirecek "eğitim modellerine ve sivil toplum kuruluşlarına" ihtiyaç vardır. Gençler şiddetten, savaştan, terörden medet ummayacak, bunlara alternatif teşkil edecek değer sistemleriyle karşılaşma imkânı elde edebilirlerse, bölgede birlikte yaşama gayretleri daha da başarılı olur.

Bu cümleden olarak, Hizmet Hareketi'nin açtığı okullarda din, dil, ırk, mezhep ve etnisite ayrımı gözetilmeksizin beraberce yaşama adına uygun örneklerin hayata geçirildiği bir eğitim modeli benimsenmiştir. Çoğu zaman dışarıdaki dünyada birbirlerine husumet beslemiş kesimlerin çocukları ve gençleri bu okullarda aynı sıralarda, aynı bahçede, aynı kantinde, aynı spor salonunda, aynı laboratuvarda, kendilerine eşit biçimde şefkat elini uzatan muallimler vasıtasıyla, barış ortamını soluklama imkânı elde etmektedirler ve bu değerleri inşallah ileriki yaşamlarında ve sosyal çevrelerinde hayata geçirirler. Hizmet Hareketi zaten en temelde birbirinden farklı kesimlerin beraberce ve sulh içinde yaşamalarını inşa ve ihya edecek değerlerin peşindedir.

Günümüz dünyasının karşı karşıya kaldığı bir realite olarak modernleşmenin halklar arası kardeşliğe vermiş olduğu zararlar asgari seviyeye nasıl çekilebilir ve bugüne kadar yıpranan dostluklar nasıl telafi edilebilir?

Modernleşmenin sözünü ettiğiniz zararları kadar, önümüze açtığı imkânlar da vardır. "İnsan, bilmediğine düşmandır." Belki düne kadar Arap Türk'ü, Türk Kürt'ü gerektiği ölçüde tanımadığı için birtakım husumetler olabilirdi; bilhassa Çanakkale Savaşlarında karşımızda nasıl pek çok Müslüman ülke askerleri düşman saflarında bilmeden savaşmışsa... Tanımamadan kaynaklanan düşmanlıklar belki geçmişte kısmen olabilirdi. Fakat modernleşmenin getirdiği imkânlarla artık birbirimizi çok daha yakından tanıyoruz ve tanıyabilecek durumdayız. Dolayısıyla, bilhassa karşı çıkılamayacak ve çıkılsa da işe yaramayacak, karşı çıkanı önüne katıp götürecek ilmî ve teknolojik gelişmelerin sebep olduğu bir modernleşme söz konusu ise; modernleşmenin en azından bu yönlerini ve imkânlarını yerinde, birlik ve beraberliğimiz adına, kardeşlik ve dayanışmamız hesabına kullanıp onun sebep olduğu zararları telâfi edebilir, hatta belki onları da lehimize çevirebiliriz.

Diğer taraftan, modernleşme bir yönüyle ferdiyetçiliği teşvik etmekte, vazifelerden önce hakları ileri sürmekte. Haklar konusunda küçük ihlaller yaşandığında vazifelerin de yerine getirilmemesi birer hak olarak görülmekte. Bu da pratik hayatta "fasid" dairelerin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Ancak bizim klasik kültürümüzde kalender meşreplik tavsiye edilmektedir. Toplumun önemli bir kesimi bu anlayışa sahip olduğunda da otomatik olarak salih daire diyebileceğimiz güzellikler ortaya çıkmaktadır. Batı toplumları birçok hedefe rekabet ile ulaşırken Doğu toplumları yardımlaşma ile aynı hedeflere daha çatışmasız ve sükûnetle ulaşabilme kültüründen beslenmektedir. Toplumun tüm kesimlerinde bu anlayışın tekrar yerleşmesi için gayret göstermeliyiz.

Türkiye'de hâlihazırda devam eden barış sürecinin hedefine ulaşması için Türk ve Kürt sivil toplum kuruluşlarına düşen görevler nelerdir? Tavsiyeleriniz nelerdir?

Samimiyet, karşılıklı saygı –bir hadis-i şerifte ifade buyrulduğu gibi– kendimiz için istediğimizi başkaları için de istemek, kendimiz için istemediğimizi başkaları için de istememek, hatta bunun da ötesinde Kur'an-ı Kerim'de övülen ve Medine'de Ensar'ın çok önemli bir vasfı olarak zikredilen karşımızdakini kendimize tercih temellerinde davranmak, problemlerin kökünü kesecek ve onları kurumaya, bitmeye mahkûm hale getirecektir inancındayım. Türk ve Kürt sivil toplum kuruluşları, bu temellerde bir zeminin hazırlanması, insanların bu temeller üzerinde kaynaşması, hatta âdeta fertlerin görünmediği kurşundan bir bina gibi bir birlik meydana getirilmesi istikametinde gayret göstermelidir.

Ayrıca, söz ve tavırlarda asla incitici olmama, herkesi kucaklayıcı ve sabırlı davranabilme de çok önemlidir. Herkesin çok dikkatli ve temkinli olması, kışkırtmalara gelmemesi lazımdır. Bağırıp çağırmalarla ve sloganlarla problemler çözülmez; fitne ve fesadın önüne geçilmesini isteyenler, tenkit ve tekliflerini başkalarına yol göstermek üzere, yetkililere verecekleri sağlam metinler halindeki raporlarla ve bildirilerle masumca ifade etmelidirler. Meselenin üzerine bağırıp çağırarak, yakıp yıkarak ve öldürerek değil; akıl, firaset ve şefkatle gidilmelidir.
Güvenlik ortamının da peyderpey tesis edilmesinden azami ölçüde istifade ederek; başta eğitim olmak üzere, her türlü ekonomik, sosyal, kültürel ve manevi münasebetleri geliştirmek gerekir. Bu maksada yönelik olarak ma'şeri vicdanın Gönül Köprüleri adını verdiği, Batı'dan Doğu'ya, Doğu'dan Batı'ya ortak projeler hayata geçirilmeli; mevcutların kapasite ve hedefleri geliştirilmelidir.

Diğer taraftan, Kürtlerin yoğun olduğu bölgelerin de birer cazibe merkezine dönüştürülmesi, özellikle de eğitimin cazip hale getirilmesi çok önemlidir. Zira, mevcut eğitim problemleri çözüldüğü zaman pek çok mesele de çözülmüş olacaktır. Dünden bugüne işsiz, güçsüz, okuyamamış insanlar büyük ölçüde kendilerini itilmiş, ikinci sınıf gibi görmüşlerdir. Halbuki bölgenin insanları, geçmişte önemli medeniyetlere beşiklik yapmış çok zeki insanlardır. O psikolojik havadan ve bazıları itibarıyla içine düştükleri kompleksten de onları kurtarmak lazımdır. Bu yapılırken de, kardeşlik ve eşitlik prensiplerinin gereği olarak; taraflar birbirlerinin hissiyatlarını rencide edici davranışlardan uzak durmalıdır.

Bu noktada çok mühim bir husus da şudur: İnsanların hakları ve hürriyetleri, kimsenin, hiçbir gücün onlara bahşedeceği ve dolayısıyla başkalarından beklenecek şeyler değildir. Bunlar, yaratanımız ve yaşatanımız olan Cenab-ı Allah'ın insan olarak hepimize bahşettiği haklardır, özgürlüklerdir. Peygamber de olsa, insan ve yaratılmış olma konusunda herkes ama herkes birbirine eşittir. Bu eşitliği baştan tanımadan adalet de, hukuk da olmaz. O bakımdan söz, tavır ve davranışlarımızda lûtfedici imajı uyarmaktan uzak durmak; bu temel hak ve hürriyetleri başka değerler karşısında pazarlık unsuru olarak görmemek ve kullanmamak; diğer taraftan da meşru olmayan, evrensel hukuk sınırlarının dışında ve bilhassa şiddet ihtiva eden yollardan her ne maksatla olursa olsun kaçınmak elzemdir.

Mülâkatınız için teşekkürlerimle beraber, içten saygılarımı sunarım.

Rebwar Kerim
Irak Kürdistanı, Haziran 2013

istanbul
enstitüsü

DEMOKRATİKLEŞME
VE İYİ YÖNETİŞİM
MERKEZİ

istanbul enstitüsü

İSTANBUL TOPLUM SİYASET VE
EKONOMİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TOPHANELİOĞLU CAD. AYGÜN SOK.
ALTUNİZADE PLAZA NO: 4/A ALTUNİZADE
ÜSKÜDAR, İSTANBUL / TÜRKİYE
www.istanbulinstitute.org
Tel: 0216 545 94 09